

Sociaal Veiligheidsplan Kbs St. Joseph

Kbs St. Joseph
St. Josephstraat 5-7,
4811 CL Breda
Tel. 076-5210360

maart 2023

Woord vooraf

Het Sociaal Veiligheidsplan is opgesteld door de gedragsspecialisten. Zij hebben per 1 augustus 2017 de taak erbij gekregen van 'Sociaal Veiligheidscoördinator'. Dit plan is onder begeleiding van INOS medewerkers en andere INOS 'Sociaal Veiligheidscoördinatoren' samengesteld en akkoord bevonden.

Met grote inzet is door betrokkenen samengewerkt en dit heeft geleid tot dit resultaat.

Dit beleidsstuk is volgens de afgesproken procedure vastgesteld.

Daarnaast is het tevens het volgende vastgesteld:

- 1x per 3 jaar wordt dit beleidsstuk in de teamvergadering ingebracht
- het (gewijzigde) plan wordt daarna wederom voor akkoord aangeboden aan MR, en ter kennisgeving voorgelegd aan het Bestuur.

Maart 2023
Kbs St. Joseph
Directie
Breda

De veiligheidscoördinatoren:
Brigitte van Hooijdonk
Yvonne Stouthamer

Inhoudsopgave

Woord vooraf	2
Matrix van te nemen acties	4
Sociaal veiligheidsplan	5
1. Inleiding	5
a. Wettelijk kader	5
b. Uitgangspunten INOS	6
c. Beleidsplan sociale veiligheid in relatie tot het ARBO-beleidsplan	7
2. Visie op sociale veiligheid	8
3. Inzicht in veiligheidsbeleving, incidenten en mogelijke risico's	10
4. Taken en verantwoordelijkheden	11
5. Positief pedagogisch handelen, pedagogisch klimaat	14
6. Preventie activiteiten en programma's op school	16
7. Signaleren en effectief handelen bij signalen, grensoverschrijdend gedrag en incidenten	17
8. Borging	18
9. Gedragsprotocol Kbs.St. Joseph	19
a. Inhoud	20
b. bijlagen	21
i. stroomschema didactisch/gedrag zorgstappen versie 202	
ii. maatregelenladder ongewenst gedrag versie 2021	
iii. overdrachtsprocedure bij een leerling met gedragsproblematiek	
iv. incidentenregistratie	
v. klachtenregeling Inos versie 2021	
vi. gedragscode personeel (inclusief privacy reglement) Inos versie 2010	
vii. Meldcode bij Kindermishandeling en Huiselijk geweld versie 2020	
viii. Protocol telefoon en foto-apparatuur, cyberpesten (social media, versie 2022)	
ix. Protocol respect/anti-pesten	
x. Onderstaande protocollen zijn in pdf-bestand in te zien op school:	
1. Protocol Time-out, Schorsing en Verwijdering van leerlingen versie 2017	
2. notitie mediawijsheid op school	
3. protocol geweld, agressie en seksuele intimidatie	
4. internet protocol voor leerlingen	
5. protocol handreiking bij echtscheiding	
6. protocol medisch	

Matrix van de te nemen acties

wat	frequentie	wanneer
Sociaal veiligheidsplan herzien	1 x per 3 jaar	Start schooljaar 2025-2026
Kanjer info nieuwe ouders	1 x per jaar	Tijdens informatieavond start schooljaar en tijdens de kennismakingsronde met nieuwe ouders
Zichtbaarheid sociale veiligheidscoördinator	1 x per jaar	In september en tijdens een teamvergadering
Afname pest enquête 5 t/m 8	2 x per jaar	Oktober en april
Afname Kanvas vragenlijst	2 x per jaar	November en mei
Bespreken uitslag Kanvas	2 x per jaar	Eerst volgende bouwvergadering of studiedag
Bespreken uitslag pestenquête	2 x per jaar	Na evaluatie ingekomen meldingen door de leerkrachten van pestgedrag
Inzetten Sociale VeiligheidsCoördinator	Indien nodig	Na een melding door leerling, leerkracht of ouder van pestgedrag, in samenspraak met IB
Inzetten Vertrouwenspersonen	Indien nodig	Na een melding door leerling, leerkracht of ouder.

Sociaal veiligheidsplan

1. Inleiding

Alle kinderen hebben recht op een onbezorgde schooltijd, die in het teken staat van ontwikkelen, ontdekken en leren. Sociale veiligheid op school is een voorwaarde hiervoor.

INOS, stichting Katholiek Onderwijs Breda, heeft om deze sociale veiligheid te waarborgen kaders gecreëerd en een traject opgesteld waarbinnen scholen hun sociaal veiligheidsbeleid op cyclische wijze kunnen vormgeven.

a. Wettelijk kader

Scholen krijgen door de wet 'Sociale veiligheid op school' (ook wel de 'anti-pestwet' genoemd) expliciet de taak om te zorgen voor een sociaal veilige school voor alle leerlingen, waarbij met nadruk gevraagd wordt om aandacht te besteden aan het voorkomen van pesten.

De wet 'sociale veiligheid op school' regelt drie concrete verplichtingen:

1. Het voeren van sociaal veiligheidsbeleid.
2. Het beleggen van de volgende taken bij een persoon:
  - o coördineren van het beleid ten aanzien van het voorkomen van pesten
  - o het fungeren als aanspreekpunt in het kader van pesten
3. Het monitoren van de sociale veiligheid van leerlingen met een instrument dat een actueel en representatief beeld geeft. Hieronder valt ook het welbevinden van leerlingen. Dit doen we o.a. met de vragen naar sociale veiligheid uit VenstersPO.

In dit schoolbeleidsplan worden alle wettelijke verplichtingen vertaald naar doelstellingen op schoolniveau. Het beschrijft op welke wijze de school haar sociaal veiligheidsbeleid vormgeeft, uitvoert, evalueert en bijstelt en welke rollen, taken en bevoegdheden hierbij van belang zijn. Het beleid wordt samen met de betrokkenen (leraren, leerlingen, medezeggenschapsraad) binnen de school gevormd en betreft een samenhangende set van maatregelen zowel gericht op preventie als op het afhandelen van incidenten, ingebed in het pedagogisch beleid van de school. Het beleid dient stevig verankerd te zijn in de dagelijkse praktijk van de school. Indien blijkt dat de sociale veiligheidsbeleving van leerlingen vraagt om bijstelling van het beleid en de daaruit voortvloeiende activiteiten, dan onderneemt de school hiertoe actie.

b. Uitgangspunten INOS

INOS hanteert met betrekking tot de sociale veiligheid de volgende uitgangspunten:

- INOS wil aan kinderen, medewerkers, ouders en alle andere bij de scholen betrokken personen een sociaal veilige omgeving bieden.
- INOS borgt de Sociale veiligheid door op de INOS scholen op het volgende toe te zien:
  - De school heeft schoolregels.
  - De school heeft een pestprotocol. Dit protocol wordt tweejaarlijks geëvalueerd en zo nodig bijgesteld.
  - De schoolleider of degene die hij/zij daarvoor aanwijst is de coördinator van het sociaal veiligheidsbeleid.
  - De coördinator 'sociale veiligheid' is aanspreekpunt in het kader van het voorkomen van pesten.
  - De school meet jaarlijks de sociale veiligheid en het sociale welbevinden van de leerlingen, evalueert de resultaten van deze meting en stelt een plan van aanpak op.
  - INOS biedt scholen kaders in de vorm van protocollen op stichtingsniveau. Deze vastgestelde protocollen zijn terug te vinden op de website van INOS. De school heeft binnen deze kaders de ruimte om protocollen te specificeren naar haar eigen situatie en doelstellingen, echter altijd in lijn met de protocollen op INOS niveau.
  - INOS inventariseert jaarlijks de incidenten met betrekking tot sociale veiligheid om, in het kader van het bestuurlijk toezicht, inzicht te hebben in frequentie en aard van incidenten en hier zo nodig op te kunnen acteren.

c. Beleidsplan sociale veiligheid in relatie tot het ARBO-beleidsplan

Er wordt een onderscheid gemaakt tussen het beleidsplan sociale veiligheid en het ARBO-beleidsplan. Het beleidsplan sociale veiligheid onderscheidt zich doordat hierin alleen aandacht is voor de sociale kant van veiligheid (met uitzondering van agressie en seksuele intimidatie). Fysieke veiligheid wordt losgekoppeld van sociale veiligheid, zoals dat ook gebeurt bij ARBO-beleid. Vanzelfsprekend dient er afstemming plaats te vinden omtrent raakvlakken tussen fysieke en sociale veiligheid.

2. Visie op sociale veiligheid

Visie en kernwaarden

‘We zijn er niet allemaal verantwoordelijk voor dat er wordt gepest, we zijn er wel allemaal verantwoordelijk voor dat het stopt’.

In de visie van de Kbs St. Joseph staat dat wij het belangrijk vinden om op school een pedagogisch klimaat te scheppen waarin kinderen zich veilig en geaccepteerd voelen en waarin teamleden, ouders en kinderen respectvol met elkaar omgaan. De school moet een (sociaal) veilige omgeving zijn, waar geen plaats is voor agressie, geweld, discriminatie, intimidatie, pesten, vandalisme of diefstal. Wij creëren deze veilige omgeving met behulp van de methode Kanjer.

Als Kanjerschool vind je de vijf Kanjerwaarden terug in ons dagelijks handelen en de manier waarop we met elkaar, kinderen en ouders, omgaan.

‘Ontwikkelen en leren krijgen meer kans als je jezelf verbonden weet en je veilig voelt’.

Doelen

Sociale veiligheid op school willen we bereiken met het inzetten van duidelijke regels en afspraken en een helder beleid ten aanzien van ongewenst gedrag. We werken hieraan door het structureel aanleren van gewenst gedrag middels de methode Kanjer.

- Vergroten van de sociale veiligheid voor iedereen
- Liever plan van aanpak, dan regels en protocollen
- Sociale veiligheid levend krijgen in de school
- Neerslag van wat de school vindt en doet en nog wil doen
- Richting en houvast geven aan handelen van alle betrokkenen
- Continue aandacht genereren voor bovenstaande punten
- Consequenties trekken voor handelen in de schoolpraktijk
- Verantwoording afleggen over inspanningen van de school

Schoolregels en afspraken

Veiligheid in en rondom de school is belangrijk om je goed te voelen (sociale veiligheid), maar ook om te zorgen dat er geen ongelukken gebeuren (fysieke veiligheid). Hiervoor zijn diverse regels opgesteld voor scholen. Een belangrijk zichtbaar deel is dit sociaal veiligheidsplan waaronder het

anti-pestprotocol/gedragsprotocol valt. Daarin staat wat de school onder pesten verstaat, en hoe zij pesten probeert te voorkomen en hiertegen optreedt.

Op Kbs St. Joseph zijn er twee sociale veiligheidscoördinatoren en twee vertrouwenspersonen. Vinden gepeste kinderen en hun ouders op school geen gehoor? Dan kunnen zij terecht bij de overkoepelende vertrouwenspersoon van INOS, Mevr. Jacqueline Klerkx, of in het uiterste geval bij de Kinderombudsman.

Met behulp van de 'Checklist voor een veilige school' van het landelijke kwaliteitsteam 'veiligheid' heeft INOS haar veiligheidsbeleid geformuleerd. Dit wordt jaarlijks afgestemd met de MR. Enkele relevante elementen uit het INOS-brede veiligheidsbeleid:

- Voldoende, geschoolde bedrijfshulpverleners op scholen
- Een medezeggenschapsraad op elke school
- Minimaal één schoolvertrouwenspersoon op elke school en een coördinator sociale veiligheid
- Een klachtenregeling
- Een door de brandweer afgegeven gebruiksvergunning voor elk schoolgebouw
- Een meldcode voor signalering van Huiselijk Geweld en Kindermishandeling
- Alle medewerkers hebben een Verklaring Omtrent het Gedrag
- Het gebruik van een methode voor Sociaal Emotionele Ontwikkeling op alle scholen
- Zie ook www.inos.nl/contact

3. Inzicht in veiligheidsbeleving, incidenten en mogelijke risico's

Monitoring van veiligheidsbeleving bij leerlingen, ouders, personeel

Twee keer per jaar nemen we de Kanvas vragenlijst van Kanjer af. Dit is een gecertificeerd middel om de veiligheidsbeleving te monitoren. Daarnaast nemen we twee keer per jaar een sociogram af vanaf groep 5.

Tevens vullen de leerlingen van groep 5 t/m 8 twee keer per jaar de “pest enquête” in: een door school zelf ontwikkeld instrument om snel te kunnen signaleren en ingrijpen bij pestgedrag.

Eén keer per twee jaar vullen zowel personeel, ouders als leerlingen het tevredenheidsonderzoek in. Ook binnen dit onderzoek is er aandacht voor de sociale veiligheid.

Beeld van veiligheidsrisico's en incidenten

Er is op school een ongevallen registratiemap aanwezig waarin incidenten op het gebied van fysieke veiligheid worden genoteerd. Naar aanleiding van deze informatie wordt actie ondernomen. Deze map is voor alle personeelsleden toegankelijk. Alle incidenten op sociaal gebied (fysiek en emotioneel) worden bij de desbetreffende leerling genoteerd in ParnasSys. Indien nodig worden ouders ingelicht.

De veiligheid van de schoolomgeving

De schoolomgeving is ingericht met planten en speeltoestellen. Alle toestellen worden jaarlijks gecontroleerd en eventueel worden er aanpassingen gedaan. Dit wordt gemonitord door de conciërge. Zie arbo-beleidsplan.

Hoe wordt informatie benut voor ontwikkelen of bijstellen van beleid en praktijk?

Vanuit de uitslagen van Kanvas, sociogram en de anti-pest enquête stellen de leerkrachten een plan van aanpak op. De taakgroep ‘Coördinatie gedrag/Kanjer/veiligheid’, bestaande uit gedragsspecialisten/coördinatoren sociale veiligheid, monitort dit jaarlijks. Bij onvoldoende resultaat worden zij als gedragsspecialist ingezet. Het kan ook zijn dat er extern hulp wordt ingeschakeld.

4. Taken en verantwoordelijkheden

Taken coördinator sociale veiligheid (CSV)

- ontwikkelt, actualiseert, maakt en handhaaft het sociaal veiligheidsplan van de school, waarbij gebruik gemaakt kan worden van een uniforme opzet vanuit INOS;
- baseert het sociaal veiligheidsplan voor de school op de beleidsnotitie sociale veiligheid, aangeleverd vanuit INOS. De Regisseur Jeugd van INOS is inhoudelijk op de hoogte van de beleidsnotitie en houdt eventuele (wettelijke) wijziging bij en maakt deze kenbaar aan directeurs en de CSV;
- handhaaft de beleidsnotitie sociale veiligheid;
- signaleert op onveilige situaties in het algemeen en op peestsituaties in het bijzonder;
- agendeert het thema periodiek op de teamvergadering binnen de eigen school;
- richt zich op preventie en is het aanspreekpunt op de school voor ouders en leerlingen bij pesten;
- registreert (pest)incidenten in Parnassys;
- fungeert als klankbord voor collega's die vragen hebben over pesten en de aanpak ervan;
- voert jaarlijks de "monitor sociale veiligheid" uit, waarbij gebruik wordt gemaakt van een wettelijk toegestaan instrument om de sociale veiligheid bij leerlingen (minimaal van groep 7 en 8) in kaart te brengen;
- participeert in de analyse van de resultaten van de monitor of wordt geïnformeerd door degene die de analyse maakt en deelt deze op leerling-, groeps- en schoolniveau;
- bespreekt de conclusies uit de monitor en geeft suggesties ter verbetering aan de Intern Begeleider/directeur. De directeur bespreekt (samen met de CSV) de resultaten in de teamvergadering en binnen de MR van de school;
- brengt risico's en onveiligheid in kaart;
- neemt 2 x per schooljaar deel aan het kernteam sociale veiligheid binnen zijn/haar OE;
- ziet toe op juiste vermelding van contactgegevens van de coördinator sociale veiligheid in de schoolgids (en eventueel de website) van de school.

Taken vertrouwenspersoon (IVP)

- is laagdrempelig te benaderen en kent de school, de leerkrachten en de populatie;
- heeft een voorname taak op het gebied van preventie (alert op patronen en trends), hiervoor is het belangrijk dat de IVP bekend is bij leerlingen;
- geeft periodiek (1x per schooljaar) in alle groepen informatie over zijn/haar rol en met wat voor soort vragen leerlingen bij de IVP terecht kunnen. De aanwezigheid van de groepsleerkracht hierbij is belangrijk;
- is een aanspreekpunt voor ouders, leerlingen en medewerkers die klachten hebben over (grensoverschrijdende) gedragingen en beslissingen van het bevoegd gezag 1 of het personeel, dan wel over het nalaten van gedragingen en het niet nemen van beslissingen door het bevoegd gezag of personeel. De IVP-er informeert ouders, leerlingen en/of medewerkers over het proces en waar zij terecht kunnen.
- heeft geen wettelijke geheimhoudingsplicht. Als hij/zij van oordeel is dat de klager zich in een dusdanig ernstige situatie bevindt dat het noodzakelijk is andere personen/instanties op de hoogte te stellen, kan hij/zij besluiten de geheimhouding niet te hanteren;
- is wettelijk verplicht om bij een vermoeden van seksueel grensoverschrijdend gedrag het bevoegd gezag te informeren;
- neemt 2 x per schooljaar deel aan het kernteam sociale veiligheid binnen zijn/haar OE;
- ziet toe op juiste vermelding van contactgegevens van de interne vertrouwenspersoon in de schoolgids (en eventueel op de website) van de school.

Afspraken met externe partners

- Vanuit het CJG, het Centrum voor Jeugd en Gezin, is er een vaste contactpersoon aan school verbonden.
- Er vindt regelmatig een screening plaats vanuit de GGD, indien nodig wordt GGD ingeschakeld.
- Bij problemen of vragen vanuit de thuissituatie van de leerlingen wordt gebruikgemaakt van de kennis en mogelijk inzet van het CJG.
- Bij ernstige gedragsproblematiek kan er via het RSV, het Regionaal Samenwerkingsverband e.o., een gedragsdeskundige ingeschakeld worden voor observatie en advies.

Aanwezigheid regelingen (privacyreglement, klachtenregeling, meldingsregeling misstanden, protocol medisch handelen, meldcode)

Op school hebben we een gedragsprotocol, waarin alle documenten betreffende sociale veiligheid terug te vinden zijn.

Het gedragsprotocol is als bijlage toegevoegd aan dit sociale veiligheidsplan.

Samenwerking met ouders

Ouders worden op verschillende gebieden ingezet, als het gaat om (sociale) veiligheid. Op Kbs St. Joseph werken we met verkeersbrigadiers tijdens het halen en brengen van de leerlingen. Ouders vergezellen leerkrachten bij uitstapjes. Als er speciale gelegenheden zijn, houden ouders samen met de leerkrachten een oogje in het zeil.

Wij hebben een actieve ouderraad, leerlingenraad en MR. Zij denken en kijken mee naar alles wat ook betrekking heeft op sociale veiligheid. Zij geven indien nodig aanbevelingen.

5. Positief pedagogisch handelen, pedagogisch klimaat

- Pesten kan worden voorkomen door uitdagend en passend onderwijs en een veilige en zorgzame leeromgeving (*schoolniveau*).
- Pesten kan worden voorkomen door pedagogisch vakmanschap; klassenmanagement (*klasniveau*).
- Pesten kan worden voorkomen door individuele aandacht voor basisbehoeften van leerlingen (relatie, competentie en autonomie); speciale aandacht voor potentiële pesters/slachtoffers (*individueel niveau*).
- School communiceert met betreffende ouders over voorvallen.
- Periodieke meting (en analyse) van subjectieve veiligheidsbeleving.
- Schoolleiding neemt op basis van de analyse maatregelen.

Uitgangspunten voor positief pedagogisch handelen

Onze school is een Kanjerschool. Dat houdt in dat wij de kinderen vanaf groep 1 trainen in 'vertrouwen hebben en vertrouwen krijgen'.

In alle groepen worden Kanjerlessen gegeven, volgens een vooraf vastgesteld schema. De woorden 'weerbaarheid' en 'vertrouwen' staan centraal: hoe kom je op een goede manier voor jezelf op, hoe geef je als een Kanjer ruimte aan een ander. En wat doe je, als iemand jou geen ruimte geeft?

Daarnaast is Kanjertaal de taal waarin leerkrachten en kinderen elkaar complimenteren en incidenten bespreken. De posters en petten in de klas ondersteunen hierbij.

Ondersteuning en afspraken met teamleden

Alle teamleden zijn geschoold in Kanjer. In elke groep is een Kanjermap aanwezig. Hierin staan de gemaakte afspraken, een jaarplanning, handleiding en overige relevante informatie.

Indien er ondersteuning in een groep of bij een leerkracht nodig is, worden hier de gedragsspecialisten voor ingezet.

Ieder teamlid is geschoold om Kanjertaal te spreken. Teamleden spreken er elkaar op aan mocht dit nodig zijn. Ook de taakgroep Coördinatie gedrag/Kanjer/veiligheid is hier alert op.

Jaarlijks vindt er een teamscholing plaats op het gebied van gedrag en sociale veiligheid. Eens per 3 jaar vindt er een scholing voor het team plaats vanuit het Kanjerinstituut.

Afstemming met ouders

In de schoolgids wordt benoemd hoe Kbs St. Joseph omgaat met sociale veiligheid en gedrag. Er wordt uitgelegd dat de school een Kanjerschool is. Jaarlijks wordt hierover aan het begin van het schooljaar tijdens de informatieavond voor ouders uitleg over gegeven. Driejaarlijks vindt er een ouderinformatieavond over Kanjer plaats.

In alle klassen is duidelijk te zien dat er geleerd en geleefd wordt aan de hand van de Kanjerregels.

6. Preventieve activiteiten en programma's op school

Op schoolniveau, groepsniveau en individueel niveau

Kbs St. Joseph maakt gebruik van de volgende programma's op schoolniveau;

- Kanjerscholing aan nieuwe leerkrachten.
- Kanjernascholing voor alle teamleden.
- Studiedagen/trainingen o.a. BLP, oplossingsgericht werken, groeitaal
- Informatieavonden voor ouders (zie punt 5)

Op groepsniveau:

- Kanjer
- Mediamasters
- Taakspel (alleen bij leerkrachten met een bevoegdheid)
- Gr. 5 t/m 8: twee introductielessen Rots & Water
- Gedragsspecialisten zetten IGA-lessen in bij de groepsvorming indien nodig.
- Inzet INOS gedragsspecialist

Op individueel niveau:

- Kids' Skills
- Kort oplossingsgericht traject (KOT-traject)
- inzet INOS gedragsspecialist

7. Signaleren en effectief handelen bij signalen, grensoverschrijdend gedrag en incidenten

Wat doet school aan signalering en handelen

De groepsleerkrachten vanaf groep 1-2 vullen 2 x per jaar een leerkrachtenvragenlijst binnen Kanvas in. Daarnaast wordt vanaf eind groep 3 een sociogram ingevuld. Ook vullen de leerlingen vanaf groep 5 een leerlingenvragenlijst in. De gegevens hieruit worden geanalyseerd en geëvalueerd door de leden van de taakgroep Coördinatie gedrag/Kanjer/veiligheid en in samenwerking met de leerkracht wordt hier actie op ondernomen, indien nodig.

Op de site van het Kanjerinstituut worden alle gegevens van Kanvas bijgehouden. Een samenvatting hiervan gaat naar directie en IB. De gegevens worden geëvalueerd in 'leren van data'.

2x per jaar vindt er een pest-enquête plaats in de groepen 5 t/m 8. Hier geven de kinderen aan of ze zelf worden gepest, pesten of dat een ander dat overkomt. De gegevens worden door de leerkrachten geanalyseerd en hierop wordt meteen actie ondernomen. Deze gegevens gaan ook weer naar de taakgroep 'Coördinatie gedrag/Kanjer/veiligheid', zodat het overzicht binnen de school helder is. Tevens gaan deze gegevens naar IB en directie.

Incidenten worden genoteerd binnen ParnasSys bij de desbetreffende leerlingen. Bij incidenten handelen de leerkrachten altijd op zo'n manier dat de veiligheid van alle kinderen gewaarborgd is. Er is altijd een mogelijkheid tot een time-out voor een leerling. Leerkrachten worden ondersteund door de Interne Begeleider en gedragsspecialisten.

In de Kanjermat is het pestprotocol en de maatregelenladder ongewenst gedrag aanwezig. Ook ouders kunnen deze documenten inzien op de site van Kbs St. Joseph.

Bij de administratie hangt het telefoonnummer van de wijkagent.
De school CJG-er onderneemt op aanvraag meteen actie.
Bij Veilig Thuis wordt, indien nodig, advies gevraagd.

8. Borging

Cyclisch proces in de school

De school werkt 2 x per jaar met een leerkrachtvragenlijst en een leerlingenvragenlijst binnen Kanvas en een sociogram. De gegevens hieruit worden geanalyseerd en geëvalueerd door de leden van de taakgroep 'Coördinatie gedrag/Kanjer/veiligheid' en in samenwerking met de leerkracht wordt hier actie op ondernomen indien nodig. 1x per 3 jaar wordt het hele sociale veiligheidsplan ingebracht in een teamvergadering; werken we nog zo, moet er iets worden aangepast?

Op de site van het Kanjerinstituut worden alle gegevens van Kanvas bijgehouden. De taakgroep 'Coördinatie gedrag/Kanjer/veiligheid' bespreekt deze gegevens jaarlijks in de bouwen. Voor de kinderen met een hoog zorgniveau wordt een zorgtraject gestart. Dit wordt samen met de leerkracht uitgevoerd en nadien geëvalueerd. Waar nodig wordt het zorgtraject aangepast.

2x per jaar vindt er een pest-enquête plaats in de groepen 5 t/m 8. Hier geven de kinderen aan of ze zelf worden gepest, pesten of dat een ander dat overkomt. De gegevens worden door de leerkrachten geanalyseerd en hierop wordt meteen actie ondernomen. Deze gegevens gaan ook weer naar de taakgroep 'Coördinatie gedrag/Kanjer/veiligheid' zodat het overzicht binnen de school helder is. Kinderen die vaker naar voren komen, worden extra begeleid. Dit wordt samen met de leerkracht geëvalueerd. Hiervoor wordt ook Kids' Skills, KOT (kortdurend oplossingsgericht traject) of de INOS gedragsspecialist ingezet indien nodig.

Incidenten worden genoteerd binnen ParnasSys bij de desbetreffende leerlingen. Bij incidenten handelen de leerkrachten altijd op zo'n manier dat de veiligheid van alle kinderen gewaarborgd is. Er is altijd een mogelijkheid tot een time-out voor een leerling. Leerkrachten worden ondersteund door Interne Begeleiders en gedragsspecialisten.

In groeps- en leerlingbesprekingen (2x per jaar) worden leerlingen blijvend gevolgd en de sociale ontwikkeling geëvalueerd. Bij herhaling/terugkerende zorg wordt het zorgtraject aangepast.

9. Gedragsprotocol Kbs St. Joseph

---

a. Inhoud

Visie en doelstelling	22
Het kader van waaruit het kanjerprotocol opgesteld is.	22
-De sociaal emotionele ontwikkelingstaken	22
-Sociale en emotionele vaardigheden	23
-De kanjerdoelen	24
-De belangrijkste principes waar de methode op is gebaseerd zijn	25
-De kanjerkleuren/typeringen	25
-De thema's van kanjer	27
-Ouderbetrokkenheid	31
-Professionalisering van de kanjerleerkrachten	31
Bijlage	32
1. Stroomschema didactisch/gedrag	
2. maatregelenladder ongewenst gedrag	
3. overdrachtsprocedure bij een leerling met gedragsproblematiek	
4. incidentenregistratie	
5. klachtenregeling INOS	
6. gedragscode personeel	
7. meldcode bij kindermishandeling en huiselijk geweld	
8. regels rondom mobiele telefoon en foto-apparatuur	
9. protocol respect/anti pesten	
10.op school in te zien pdf	
a. protocol time-out, schorsen en verwijdering	
b. protocol media wijsheid op school	
c. protocol geweld, agressie en seksuele intimidatie	
d. internet protocol voor leerlingen	
e. protocol handreiking bij echtscheiding	
f. protocol medisch	
g. protocol weglopen	

Visie en doelstelling

In de visie van de Kbs St. Joseph staat dat wij het belangrijk vinden om op school een pedagogisch klimaat te scheppen waarin kinderen zich veilig en geaccepteerd voelen en waarin teamleden, ouders en kinderen respectvol met elkaar omgaan. De school moet een veilige omgeving zijn, waar geen plaats is voor agressie, geweld, discriminatie, intimidatie, vandalisme of diefstal. Dit willen we bereiken met het inzetten van duidelijke regels en afspraken en een helder beleid ten aanzien van ongewenst gedrag en dit willen we bereiken door het structureel aanleren van gewenst gedrag. In dit Kanjerprotocol geeft de Kbs St. Joseph aan welke kanjerregels er op school gelden.

Het kader van waaruit het Kanjerprotocol opgesteld is.

De sociaal- emotionele ontwikkelingstaken.

Op school leren we rekenen, taal, geschiedenis, aardrijkskunde etc. Ook leren we sociaal- emotionele vaardigheden. Deze zijn onder meer:

- Vriendschappen sluiten.
- Samenwerken en samen spelen.
- Een ander helpen.
- Ruzies oplossen.
- Aansluiting vinden bij de groep.
- Gevoelens uiten en benoemen.

Juist op school vinden we ook heel veel verschillen. Verschillen in karakter, in leerprestaties, in uiterlijk en in gedragingen. Toch willen we allemaal met plezier naar school gaan, of om te leren of om te werken. De Kanjermethode helpt ons hierbij.

De Kanjerregels zijn (positief vertaald):

- Ik ben gelijkwaardig aan jou.
- Ik kom goed voor mezelf op.
- Ik lach met jou.
- Ik help jou.
- Ik ben te vertrouwen.

Deze regels hebben alles te maken met recht doen aan jezelf en aan anderen en helpen ons in de ontwikkeling van kind tot actief burger door:

- Ons betrokken te voelen bij de schooltaken en bij anderen (medeleerlingen, leerkrachten, OOP etc.).
- Ons hierin goed te voelen.
- Voldoende initiatief te tonen (met name sociaal).
- Ons flexibel op te stellen juist bij verschillen tussen mensen en in verschillende, wisselende situaties.
- Ons autonoom te kunnen ontwikkelen, bij eigen standpunten te kunnen blijven en groepsdruk te weerstaan.
- Onze gevoelens adequaat te uiten, dus we kunnen onze impulsen beheersen.
- Ons in te kunnen leven in de gevoelens van anderen en hier rekening mee houden.

Kortom: we nemen afstand van de straatcultuur en gaan voor wederzijds respect.

Sociale en emotionele vaardigheden.

Ik en de anderen

- Zelfbeeld/zelfvertrouwen: kunnen zeggen wat je ervaart, voelt, weet, kunt en wilt en waaraan je twijfelt.
- Invoelen: in staat zijn te letten op wat anderen vinden, voelen, weten, kunnen en willen.
- Grenzen stellen: jezelf serieus kunnen nemen en aangeven wat je wel /niet wilt.
- Respecteren: anderen kunnen accepteren en respecteren.

Samen leven

- Bewust kiezen: kunnen nadenken over wat je kan en wilt kiezen en de gevolgen daarvan overzien.
- Dialoog en conflict: kunnen omgaan met verschillen en in staat zijn samen te leven.
- Feedback: kunnen omgaan met complimenten en kritiek (geven en ontvangen).
- 'Sorry' zeggen: een stap terug kunnen doen en 'sorry' kunnen zeggen als je te ver gaat.

Het Kanjerprotocol is er om de Kanjerregels te leren toepassen op school. De Kanjer dient als een leefwijze, NIET als lesjes. Toch verdient het

aanbeveling om in alle leerjaren de Kanjermethode in te roosteren. Vakken als gym en taal kunnen ook gedeeltelijk hiervoor worden ingezet.

Alleen zo raken leerkrachten vertrouwd en leren ze transfer te maken ook naar situaties buiten de Kanjerlessen om (denk hierbij aan het leren aan te spreken op de Kanjermanier in de gang, op het plein etc.). In het naleven van het Kanjerprotocol spreken we het vertrouwen uit dat de regels geïnternaliseerd worden. Dit betekent dat we de thema's (zie vanaf pagina 8) gebruiken als een middel om de sociaal-emotionele ontwikkeling te stimuleren en waarbij de nadruk moet liggen op het hanteren van de Kanjertaal.

De thema's worden besproken tijdens ingeroosterde momenten. Ook doen we dit in situaties buiten het rooster om, zodat de Kanjertaal expliciet wordt gebruikt om de Kanjermethode als leefwijze te hanteren.

De ingeroosterde tijden per week zien er voor de groepen als volgt uit:

Groepen 1 t/m 4   30   min

Groepen 5-6 -7-8   30/45 min.

Bepaalde onderdelen uit de Kanjerlessen worden tijdens gym, taal en drama gegeven.

Toch zullen er zich altijd situaties voordoen waarin sommige regels overtreden worden. Wanneer dit soort overtredingen niet meer op de Kanjermanier opgelost kunnen worden, wijken we uit naar het zorgstappenschema (zie bladzijde 11) en nemen heel duidelijk stelling tegen ongewenst gedrag. Hiermee krijgt de Kanjerregel "ik help jou" ook duidelijker gestalte.

De leerkracht bespreekt met de leerlingen de Kanjerafspraken en regels in de klas zoals normaal gebruikelijk aan het begin van het schooljaar. Het onderling plagen en pesten wordt hier benoemd en besproken in alle groepen van de school en vanaf groep 3 t/m 8 worden de regels van het Kanjerprotocol expliciet besproken.

Indien de leerkracht aanleiding daartoe ziet, besteedt hij of zij expliciet aandacht aan pestgedrag in een groepsgesprek. Met de leerlingen wordt het verschil tussen plagen en pesten besproken en de daarbij behorende emoties.

De Kanjerdoelen:

Met de afspraken, de verhalen, de vertrouwens oefeningen, de tips, de afwisselende werkvormen en het voortdurend een beroep doen op het groepsgevoel, wordt in de Kanjertraining nagestreefd dat kinderen zich kunnen ontwikkelen tot leerlingen die:

- zichzelf kunnen presenteren
- positief denken over zichzelf
- kunnen zeggen: er zijn mensen die van me houden
- kunnen zeggen: niet iedereen is mijn vriend(in) en dat hoort zo
- kunnen luisteren naar kritiek
- in vervelende situaties kunnen vertellen wat hen dwars zit en nadenken over hoe dit te veranderen
- de schouders kunnen ophalen als iemand met opzet blijft pesten
- de juiste maatregelen kunnen nemen als ze worden lastig gevallen

De belangrijkste principes waar de methode op gebaseerd is:

- Leerlingen geven elkaar tips over normaal en acceptabel gedrag.
- Leerlingen nemen van elkaar veel meer aan.
- Leerlingen vergroten zo hun eigen probleemoplossend vermogen en kunnen conflicten hierdoor meer voorkomen of er effectiever mee omgaan.
- Leerlingen maken zich bewust van de gevolgen van hun gedrag en wat dit betekent voor de positie die zij hierdoor innemen in de groep.
- Leerlingen krijgen steeds een kans; we blijven dus niet doorvragen naar het waarom van gedrag maar gaan in op het positieve gewenste gedrag. Leerlingen leren gewenst gedrag te benoemen op concrete gedragingen; dus niet in NIET termen, maar “wat wil je dan wel dat <Naam>. gaat doen?”
- Samen staan we sterk. Iedere leerling binnen de groep heeft ook verantwoordelijkheid t.o.v. de ander; we helpen elkaar.

De Kanjerkleuren/typeringen:

Het Lachaapje /meeloper: Rood (hiervoor geldt de regel: ik lach samen met jou) 🤪

- Idioot
- Aansteller
- Malloot
- Grapjurk

Deze denkt niet goed over zichzelf en ook niet over anderen:

- Ik ben niet te vertrouwen.
- Ik vertrouw anderen niet.
- Ik ben niet trots op anderen.
- Ik geef niet om anderen.
- Andere mensen zijn niet belangrijk.
- Ik denk: iedereen moet me aardig vinden.
- Kinderen vinden mij alleen leuk als ik grappig doe.
- Ik vind uitlachen leuk.

Het bange konijntje/zielepiet. Geel (ik kom goed voor mezelf op)

- Bang
- Depressief
- Faalangstig
- Stil/teruggetrokken

Deze denkt slecht over zichzelf en goed over anderen:

- Andere mensen doen alles beter.
- Anderen hebben het gemakkelijker dan ik.
- Andere mensen zijn belangrijker dan ik.
- Ik vind mezelf stom.
- Ik stel niets voor.
- Ik ben nooit trots op mezelf.
- Ik voel me hulpeloos.
- Ik denk dat niemand mij begrijpt.
- Mensen houden niet van mij.
- Niemand vindt mij aardig.
- Ik praat liever niet over mezelf.

De pestvogel/egoïst: Zwart (ik ben gelijkwaardig aan jou)

- Bedrieger
- Bedreiger
- Aanstichter
- “Leider”
- Uitdager

Deze denkt goed over zichzelf (te goed zelfs) maar niet goed over anderen, hij/zij is oppositiekoneel en narcistisch/egocentrisch/egoïstisch:

- Ik doe maar wat, het maakt toch niets uit.
- Ik ben de belangrijkste.
- Ik ben stoer.
- Ik ben de baas.
- Iedereen kan van mij doodvallen.
- Als je aan mijn spullen komt, doe ik je wat.
- Ik hou van ruzie.
- Ik bepaal zelf wel wat ik wil en wat goed voor me is.

De kanjertijger/kanjer, de ‘normale’: Wit (ik help jou, ik ben te vertrouwen)

- Zichzelf
- In balans
- Gewoon
- Rustig
- Te vertrouwen
- Verantwoordelijk
- Aanspreekbaar op gedrag

Deze denkt goed over zichzelf en anderen:

- Ik vertrouw anderen.
- Ik ben te vertrouwen.
- Ik zeg wat ik doe en doe wat ik zeg
- Ik praat over mijn gevoelens.
- Ik toon belangstelling.
- Ik help graag.
- Ik doe niet mee aan rottiheid maar zeg wat ik ervan vind.

Het uiteindelijke doel van de Kanjertraining is leerlingen weer te zien in hun oorspronkelijke kwaliteiten die bij de kleuren rood, zwart en geel horen wat zich uiteindelijk vertaalt in „wit“, „Kanker“ gedrag.

Thema 1. Jezelf voorstellen.

We laten allemaal een indruk achter. De bedoeling van dit thema is dat leerlingen zich op een goede manier voorstellen, rechtop staan, oogcontact kunnen maken en duidelijk praten. Zo stralen ze zelfvertrouwen uit.

Dit thema gaat ook over macht. Met name zwart: doordringend kijken en het bange kind dwingen de ogen neer te slaan; het bange kind dat nauwelijks oogcontact maakt en te zachtjes praat. Beiden laten een indruk achter van respectievelijk macht en onmacht. Vanuit wederzijds respect is het belangrijk voor jezelf op te komen door de wereld in te kijken en duidelijk verstaanbaar te zijn met respect voor de ander.

Thema 2. Complimenten geven en ontvangen.

Vanuit wederzijds respect willen we leerlingen leren goed over zichzelf te kunnen denken door complimenten te leren ontvangen, alsook een ander een goed gevoel te geven door te complimenteren. De complimenten gaan dan niet alleen over het uiterlijk of over wat je aan hebt, maar over die dingen die je doet en die de ander een goed gevoel geven.

Thema 3. Gevoelens (h)erkennen en uiten.

Eén van de ontwikkeltaken op het gebied van sociaal- emotionele ontwikkeling is gevoelens te (h)erkennen en adequaat te uiten. Alleen zo kun je leren rekening te houden met elkaar en goed te zijn voor jezelf. Het opkroppen van emoties, het te explosief reageren, voor jezelf geen ruimte innemen; het leidt tot stress en onbegrip. Het praten over emoties is niet voor iedereen even gemakkelijk. Binnen dit thema leren kinderen van elkaar en van zichzelf wat hen boos, bang, verdrietig of juist blij maakt. Zo willen we zowel werken aan impulsbeheersing als inlevingsvermogen, en kunnen we rekening houden met elkaar.

Thema 4. Leren nee te zeggen.

Vanuit de straatcultuur vinden gedragingen plaats waar we elkaar mee kunnen kwetsen. Vanuit wederzijds respect leren we voor ons zelf op te komen, we doen niet mee aan rottigheid, we leren nee hiertegen te zeggen. We hebben het met elkaar over normen en waarden en leren onze grenzen te bewaken.

We vragen respectvol om te stoppen met ongewenst gedrag. Per klas kunnen hier specifieke voorbeelden gegeven worden met betrekking tot

straatcultuur en wederzijds respect. Waar willen wij als groep nee tegen zeggen? En hoe gaan we elkaar hierin helpen?

We leren de kinderen wat de gevolgen zijn van het „benzine“ geven aan de motor. Zo krijgen ze inzicht in hoe bepaalde gedragingen juist in stand worden gehouden dan wel stoppen omdat er geen reactie meer op volgt.

Thema 5. Belangstelling tonen.

Om elkaar vanuit wederzijds respect te leren kennen, leren kinderen te luisteren naar elkaar, vragen te stellen waardoor er meer begrip ontstaat voor verschillen. We kunnen geen rekening houden met elkaar wanneer we niet weten hoe de ander zich voelt. Onbekend maakt onbemind. Binnen dit thema werken we aan een respectvolle luisterhouding met als doel elkaar te kunnen begrijpen (ook al zijn we het niet met elkaar eens). Voor kinderen is het belangrijk dat zij ervaren hoe het is als er echt naar hen wordt geluisterd, dit leidt tot gevoelens van autonomie.

Thema 6. Samenwerking.

Leren samen te spelen, leren samen te werken, leren elkaar te vertrouwen. De Kanjerregel: we helpen elkaar, speelt hierin een belangrijke rol.

Het kunnen en mogen helpen, het geholpen worden, zijn belangrijke sociaal- emotionele vaardigheden waaruit respect voor elkaar blijkt.

Vertel nadrukkelijk bij alle oefeningen dat iedereen zijn best moet doen de opdrachten goed uit te voeren en zich niet aan te stellen als een aapje, konijntje of pestvogel. Met andere woorden: we moeten allemaal te vertrouwen zijn want anders is er geen veilig gevoel. Blijf hier als leerkracht heel erg alert op en spring er eventueel direct op in. Stel dit ongewenste gedrag meteen aan de orde, ga verder met de oefening met de leerlingen die wel serieus bezig zijn.

Natuurlijk mag er gelachen en plezier gemaakt worden, mits de opdracht serieus wordt genomen. Aapjes worden aangesproken op hun gelach en plezier omdat onderliggend de taak niet serieus genomen wordt.

Er zijn behoorlijk veel kinderen die zich niet kunnen richten op de ander en vooral met zichzelf bezig zijn. Ze zijn zo met zichzelf bezig dat het hen ontgaat wat de ander doet. Zij dienen te leren verantwoordelijkheid op zich te nemen en te dragen. Onbetrouwbaar gedrag roept wantrouwen op, vandaar dat tijdens de oefeningen hier veel aandacht aan wordt besteed.

Thema 7. Vriendschap en kritiek.

De meeste kinderen zijn van mening dat je met een goede vriend of vriendin best van mening kunt verschillen. Je helpt elkaar als dat mogelijk is, maar soms kan dat niet. Echt goede vrienden maken elkaar niet bang, lachen elkaar niet uit, vertrouwen elkaar en zijn eerlijk tegen elkaar. Een slechte vriend laat jou in de steek, is niet te vertrouwen, lacht je uit, bedreigt je en vraagt jouw hulp om er zelf beter van te worden of om rottigheid uit te halen en stoer te doen.

We bespreken met elkaar wat echte vrienden doen, hoe vriendschap ontstaat en wat je ervoor moet doen om de vriendschap te behouden.

We leren de kinderen elkaar tips te geven wanneer ze toch kritiek op elkaar hebben. We buigen kritiek om tot een wens en gaan vanuit positief gesteld gedrag elkaar helpen.

Binnen de Kanjermethode is het belangrijk elkaar te vertellen wat we wel kunnen doen, hoe we respectvol met elkaar willen omgaan. We nemen duidelijk stelling tegen de straatcultuur. (leren hier nee tegen te zeggen, thema 4). Echte vrienden geven om elkaar.

Thema 8. Met kritiek omgaan.

Binnen dit thema is het belangrijk de kinderen te leren hoe ze van kritiek een wens kunnen maken, zodat de ander tips krijgt in plaats van een trap. Door de wens te ontvangen en te horen hoe je je beter kunt gedragen, maakt dat je met respect tegemoet komt aan de ander. Kritiek uiten of / een wens geven heeft alles te maken met de Kanjerregel: we helpen elkaar. Dit leren te ontvangen is een uiting van wederzijds respect. Beide partijen groeien hiervan.

Thema 9. Het is goed dat ik er ben.

Weten en voelen dat je er toe doet, dat er mensen zijn die om je geven, je telt mee. Je wordt gezien en gehoord. Ik ben te vertrouwen, ik help, ik werk samen, ik ben trots op wat ik doe.

Binnen dit thema werken we aan gevoelens van autonomie, van trots kunnen zijn op jezelf en op wat je doet en wat dit betekent voor anderen.

Thema 10. Subthema's.

Geen afsluiting, wel een viering!! Een continue lijn Kanjer binnen de school, in de groep, op het plein, in de gang, etc. Een borging en implementatie van het Kanjeren.

Ouderbetrokkenheid.

Ouderbetrokkenheid geven wij mede gestalte door:

4 x per jaar de ouders te informeren d.m.v. de weekbrief/ schoolAPP

1 x per jaar tijdens informatieavond ouders te informeren

1 x per 3 jaar worden ouders over de Kanjermethode geïnformeerd door een externe Kanjertrainer.

Wanneer het de kinderen niet lukt om zich aan de Kanjerregels te houden, worden ouders hierbij betrokken. In het kader van de Kanjerregel wij helpen elkaar. Vanuit ons aannamebeleid kiezen ouders bewust voor Kbs St. Joseph als zijnde Kanjerschool en ouders onderschrijven hiermee de Kanjerregels.

Professionalisering van de kanjerleerkrachten.

Minimaal 1x per schooljaar wordt er met de leerkracht tijdens het voortgangsgesprek gesproken over de Kanjervorderingen. Dit betekent dat behoefte kenbaar wordt gemaakt op het gebied van Kanjervaardigheden en nascholing. Nieuwe leerkrachten wordt standaard Kanjertraining aangeboden. Er kan in dit gesprek ook ruimte vrij worden gemaakt om de behaalde resultaten samen met de leerkracht te vieren.

Kanjercoördinatoren.

Zij spelen een belangrijke rol bij de implementatie en borging van de Kanjermethode.

Te weten:

- Het enthousiasmeren van het team.
  - Samen met de externe kanjertrainer bespreken van casuïstiek.
  - Het team op de hoogte houden van de nieuwste
  - Kanjerontwikkelingen.
  - Als aanspreekpunt fungeren voor de teamleden.
- Contactpersoon naar de externe kanjertrainer.

Bijlagen

Bijlage I: Stroomschema gedrag

In het schema zorgstappen staan alle zorgstappen beschreven wanneer een leerling gedragsmatig opvalt en in aanmerking komt voor verdere ondersteuning. Op de volgende twee pagina's staat het stroomschema waarin alle zorgstappen worden beschreven die moeten worden ondernomen wanneer een leerling gedragsmatig opvalt. De leerkracht kan instappen op het niveau waarin het gedrag dat het kind laat zien valt. Hij/zij weet nu precies wat te doen en wie daarbij ingeschakeld kan worden.

Stroomschema Didactisch/Gedrag Zorgstappen

Basis (groepsniveau)

instructie / (in)oefenen / toetsen

Kanjer / observatie / leerling gesprekken/ Kanvas

Zorgniveau I

groepsniveau + ouders + schoolniveau: IB

Signaleren / analyseren of informatie verzamelen / verlengde instructie, intensief of verdiept aanbod

Signaleren / analyseren / incident en actie registreren / Kanjer + / Oplossingsgericht gesprek met leerling

Evaluatie na 5/3, max. 10/6 wkn. *□ Bij onvoldoende resultaat:*

Zorgniveau II

groepsniveau + ouders + schoolniveau: IB en CC/gedragsspecialist/APC

Analyse en meer informatie verzamelen □ dialoogformulier of groeidocument hoofdstuk 3 starten.

KOT light/ Kids' SKILLS / registreren in parnassys / ouders informeren

Evaluatie na 5/3, max. 10/6 wkn. *□ Bij onvoldoende resultaat:*

Zorgniveau III

groepsniveau + ouders + schoolniveau: IB, IZT,gedragsspecialist/APC

Bijstellen zorg- of onderwijsbehoeften in dialoogformulier of groeidocument hoofdstuk 3 / extra aanbod (middels lichte ondersteuning/rt) evaluatie na 5/6, max. 10/12 wkn.

Indien nodig: extern onderzoek

KOT / Kids' SKILLS / registreren in parnassys / extern vaststellen eventuele diagnose / terugkoppeling naar ouders

Zorgniveau IV

groepsniveau + ouders + schoolniveau + bovenschools

Voortgang extra onderwijsbehoeften + opstellen groeidocument (met OPP) / aanmelden bij Visio (REC 1), Auris (REC 2), RSV (SBO, REC 3 of 4), Eureka

protocol grensoverschrijdend gedrag

Zorgniveau V

groepsniveau + ouders + schoolniveau + bovenschools

Zeer speciale zorg op school (met OPP) of plaatsing op SBO of SO.

Bijlage II: maatregelenladder ongewenst gedrag

Grenzen aan gedrag - Kbs St.Joseph

Maatregelen bij ongewenst gedrag van leerlingen

Wanneer is gedrag problematisch?

Uiteraard kan gedrag niet rechtlijnig beoordeeld worden; elk kind en elke situatie is anders. Maar als niet duidelijk is of ongewenst gedrag gevolgen heeft en welke gevolgen dat dan zijn, dan is de kans groot dat er een situatie ontstaat waarin probleemgedrag in ernst en frequentie toeneemt.

In een moeilijke klas zal negatief gedrag langzaam maar zeker in frequentie, duur en intensiteit toenemen, zeker als het niet op tijd wordt gestopt.

Waar streven we naar?

Ons streven is om zo min mogelijk te vervallen in een reactieve pedagogische stijl waarin we controle moeten afdwingen door dreigen en steeds strenger te straffen; we willen uit de machtsstrijd blijven. We proberen de groep en de rollen daarin goed te doorgronden en daar deskundig en passend op te (inter)acteren. We investeren in de groepsvorming en de sociaal-emotionele competenties (fundamentele levensvaardigheden) van de leerlingen, bijv. via de Kanjertraining, om tot een (sociaal) veilige groep te komen waarin het gevoel van welbevinden groot is. We zetten vooral in op preventie en alleen als dat niet werkt op curatieve acties. We ondersteunen dat met gedegen klassenmanagement. We stralen uit dat we van iedere leerling iedere dag opnieuw goed gedrag verwachten.

Rol van de schoolleiding

Van Overveld (2019) pleit ervoor dat de directeur uit de rol van de boeman blijft. Als er gestraft wordt, doet de leerkracht dat in principe zelf. Als geen enkele interventie helpt en het probleemgedrag blijft aanhouden, speelt de directeur wel een rol en kan het nodig zijn om een stevig signaal af te geven en uiteindelijk zelfs tot schorsing of verwijdering over te gaan. Als de emoties hoog oplopen en de leerkracht geen energie meer heeft om het probleemgedrag van een leerling te bestrijden, dan kan de directeur ondersteunen door de betreffende leerling tijdelijk een plekje te geven buiten de klas.

Maatregelen per categorie probleemgedrag

In dit stuk delen we het probleemgedrag in vier categorieën in op basis van twee factoren[1]:

1. de ernst van het gedrag (van licht naar ernstig/zwaar);
2. de frequentie van het gedrag (van incidenteel naar frequent).

Per categorie geven we voorbeelden van gedragingen en mogelijke sancties[2]. We streven een geleidelijke opbouw van sancties na, een soort 'maatregelenladder'.

Vanzelfsprekend zijn de sancties pas effectief als de afspraken hierover eenduidig worden nageleefd. Juist de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor onze leerlingen helpt ons om een sterk en positief pedagogisch klimaat te realiseren.

1) Licht probleemgedrag**Incidenteel:****ondersteuning – / discipline –**

Gedrag	Maatregelen
• Te laat komen • Benzine geven • Door instructie/les praten • Niet mee naar buiten gaan • Chromebook niet dichtdoen • Snel huilen • Snoep/kauwgom eten • Pet op houden • Jas niet ophangen • Drinkfles tegen afspraken in op tafel • Telefoon niet uit tijdens schooltijd	• Geef een waarschuwing • Zorg dat je regels helder zijn en onderwijs deze, wees consequent • Gebruik gedragsthermometer • Extra Kanjerles • Gesprek met de leerling (onderzoeken waarom dit gedrag ontstaat) • Gedrag benoemen (is het je bedoeling dat...) • Tips geven om het anders aan te pakken (probeert het kind zelf oplossingen te laten bedenken)

2) Licht probleemgedrag

Regelmatig:

ondersteuning + / discipline –

Gedrag	Maatregelen
• In discussie gaan ('ja maar...') • Brutaal • Kletsen tijdens stilte/werken • Spelletjes spelen tijdens de les • Praten tijdens instructie • Te laat komen • Benzine geven • Spullen van een ander pakken • Les verstoren • Met spullen gooien • Roepen • Bezig met anderen • Door de klas lopen • Werk weigeren • Toiletgebruik (te vaak of vies) • Niet op de plaats blijven zitten • Met tafel en stoel wiebelen • Tegen laatje tikken • Niet met taak beginnen • Op andermans werk krassen • Andermans chromebook dichtdoen • Herhaaldelijk telefoon niet uit • Buiten schooltijd cyber plagen	• Gebruik gedragsthermometer (- geen pauze, strafwerk, kort nablijven, gesprek/mail ouders) • Uit de situatie halen • Kind voor de keuze stellen (of dit of dat, binnen 10 tellen etc.) • Regels aanhalen en consequenter inzetten • Plaats verzetten • Trappetje... • Ergens anders werken • Oplossingsgericht gesprek • Vrije situaties beperken of strakker reguleren • Je eigen leiderschap versterken • Gedragsspecialisten inschakelen • klasgesprek

3) Zwaar probleemgedrag**Incidenteel:****ondersteuning – / discipline +**

Gedrag	Maatregelen
• Vechten • Uitschelden • Pesten • Vernielen • Leerkracht negeren • Boos weglopen • Schoolspullen vernielen • Schoppen • Chromebook dichtknallen • Ontploffen • Werk weigeren • Een ander pijn doen • Dreigen met dingen te gooien • Stoel/tafel gooien • Met de deur smijten • Snappet op de grond gooien wanneer iets niet lukt • Gedeelde documenten verwijderen of ongevraagd aanpassen • Cyberpesten (herhaald, bewust, ook buiten school, zoals roddelen)	• Naar directie • Lang nablijven • Bespreken met duo-collega • Aan de kant/uit de klas • Ouders altijd informeren • Gesprek leerling <-> leerkracht over plan van aanpak tot oplossing • Gedragsspecialisten/externe specialisten inschakelen • klasgesprek

4) Zwaar probleemgedrag**Regelmatig:****ondersteuning + / discipline +**

Gedrag	Maatregelen
• Leerkracht negeren • Liegen • Vechten • Iemand bewust pijn doen (pootje haken, zand in ogen gooien) • Schelden • Bedreiging • Als de veiligheid in het geding komt • Pesten • Uitdagen • Brutaal zijn (maar wat is brutaal) • Brutaal na verzoek leerkracht • Met deuren gooien • Verbaal geweld • Diefstal • Discriminatie • Cyberpesten (blootfoto's, stalking, ook buiten school)	• Vierkant rooster • Schorsing/verwijdering • Uitsluiting van activiteiten • Tijd niet in de klas • KOT/Kids Skills • Naar andere groep (2 hoger/lager), met veel werk • Met ouders of IB in gesprek gaan • Altijd ouders informeren • Medewerking ouders eisen (directie) • Aangifte doen (diefstal, cyberpesten)

Bijlage III: Overdrachtsprocedure bij een leerling met gedragsproblematiek

Als bij de overdracht naar een volgend leerjaar bekend is van een leerling dat er sprake is van gedragsproblematiek en/of als deze leerling in zorgfase II zit, dan wordt onderstaande procedure gevolgd. Op deze manier kan meteen worden voortgebouwd op de gewenste ondersteuning van de desbetreffende leerling.

- De toeleverende leerkracht plant met de ontvangende leerkracht een overdrachtsgesprek toegespitst op het gedrag en aanpak van de leerling;
- De ontvangende leerkracht gaat ter observatie vóór de vakantie in de groep van de toeleverende leerkracht kijken.
- De ontvangende leerkracht plant een gesprek met de ouders van het kind. Bespreek wat bij hen thuis een goede aanpak is m.b.t. de omgang met het kind. Bespreek ook wat thuis juist averechts werkt in de aanpak.
- De ontvangende leerkracht plant een gesprek met de ambulant begeleider als het kind deze heeft.
- De leerkracht verdiept zich in de theorie als er sprake is van een stoornis, ook als deze nog niet is gediagnosticeerd, maar er wel een vermoeden is. De gedragsspecialist kan je hierbij helpen.
- Richt je klas zoveel mogelijk in naar de behoeften van de leerling(en). Materialen die bij de behoeften van het kind passen worden opgezocht en liggen de eerste dag voor de leerling klaar. Neem de ingezette materialen over van de toeleverende leerkracht.
- De leerkracht heeft de handelingsplannen van te voren goed doorgelezen, zodat het zorgtraject meteen gecontinueerd kan worden.
- De ontvangende leerkracht beschrijft al de informatie die ze hebben verkregen en voert deze in als notitie of handelingsplan in ParnasSys.

Wanneer gedragsproblematiek het werken en welzijn in de groep negatief beïnvloedt, zorgt de school dat de leerkracht en/of groep begeleid wordt door collegiale consultant van het SBO. Dit altijd in overleg met de leerkracht en MT.

Bijlage IV: Incidentenregistratie.

Een incident is *‘opzettelijk agressief of antisociaal handelen dat door schoolregels of wetgeving verboden is’*.

Een veilige school is een randvoorwaarde voor kwalitatief goed onderwijs.

Incidentenregistratie is een belangrijk instrument in het gehele veiligheidsbeleid. Op basis van incidentenregistratie zijn trends te ontdekken in de incidenten die op scholen gebeuren. Het geeft een duidelijker beeld van de feitelijke veiligheid in school. Wanneer op een school trends inzichtelijk zijn, kunnen gerichte maatregelen getroffen worden om het aantal incidenten af te laten nemen en de veiligheid te vergroten.

De kennis die incidentenregistratie oplevert heeft als doel om scholen bewust(-er) met veiligheid om te laten gaan.

Leerkrachten vullen in Parnassys de incidentenregistratie in.

Bijlage V: [Klachtenregeling INOS](#).

Bijlage VI: Gedragscode personeel (inclusief privacy reglement).

Gedragscode INOS, versie 12 februari 2010. Status: Vastgesteld door CvB na instemming van de GMR 1

Gedragscode voor alle bij INOS betrokken personen

1. inleiding

Deze gedragscode vorm een onderdeel van het identiteitsbeleid van INOS. Daarmee is deze code een vertaling van de uitgangspunten van de identiteit van INOS. De inspiratiebronnen voor het leven zijn door INOS vertaald in een aantal belangrijke waarden die de basis zijn voor het stellen van normen en concreet gedrag in onze organisatie. Die waarden zijn Naastengeliefde, Weerbaarheid, Gemeenschapszin, Tolerantie, Respect, Verwondering, Authenticiteit en Eigentijdse spiritualiteit.

Voor een ander deel vindt deze gedragscode een bron in wat de Nederlandse wetgeving voorschrijft.

Hierbij kan gedacht worden aan de CAO, de Arbo-wet, de Wet Bescherming Persoonsgegevens en de Leerplichtwet. Daardoor ontstaat ook een relatie tussen deze gedragscode en het veiligheidsbeleid van INOS.

Deze gedragscode vormt de gezamenlijke basis voor wenselijk gedrag in onze organisatie. Van de scholen wordt verwacht dat deze gedragscode aangevuld wordt met eigen afspraken op schoolniveau (bijvoorbeeld in een schoolreglement). Daarmee wordt deze code schoolspecifiek, zonder aan gemeenschappelijke kracht in te boeten. De invullingen op schoolniveau worden afgestemd met de eigen MR en ter kennisgeving aan het College van Bestuur verzonden.

Deze gedragscode is van toepassing op alle personen die gezamenlijk de leergemeenschap op de INOS-scholen vormen. Daarbij kunnen in het bijzonder genoemd worden: Alle medewerkers van INOS (zowel OP als OOP), stagiairs in alle varianten (incl LIO), vrijwilligers en leerlingen van alle leeftijden. Daarnaast nemen de medewerkers van partner-organisaties (kober, surplus, IMW, etc) en ouders een bijzondere positie in: Voor hen geldt dat deze gedragscode niet voorschrijvend van aard kan zijn. Wel geeft deze gedragscode weer wat INOS als wenselijk gedrag ziet, ook voor deze partners en ouders.

2. doel

A. Het scheppen van een goed pedagogisch klimaat, waarbinnen alle betrokkenen zich prettig en veilig voelen.

- B. Het bijdragen aan preventie van machtsmisbruik in ruime zin.
- C. Het bevorderen en bewaken van veiligheids-, gezondheids- en welzijnsaspecten voor alle mensen bij hun werk op school.
- D. Het bewaken van de privacy van alle betrokkenen.
- E. Het voldoen aan wettelijke eisen m.b.t. veiligheid (conform Arbowet en arbocatalogus PO).

De voordelen:

- Betrokkenen kunnen elkaar aanspreken op het naleven van gezamenlijk vastgestelde gedragsregels.
- De school kan door middel van deze gedragsregels naar buiten toe, vooral naar de ouders van de leerlingen, duidelijk maken hoe binnen de school betrokkenen omgaan met de hen toevertrouwde leerlingen.

Aandachtspunten:

- Een gedragscode houdt niet in, dat ongewenst gedrag dat niet in regels is vastgelegd toelaatbaar is.
- Een gedragscode mag het spontane omgaan van alle betrokkenen met elkaar niet in de weg staan.
- Bij het vaststellen van regels moet rekening gehouden worden met de aard en het sociaal-emotioneel ontwikkelingsniveau van de voorkomende leeftijdsgroepen.

3. algemeen toepasbare normen binnen INOS

De eerder geformuleerde waarden, vinden hun vertaling in de volgende algemeen toepasbare normen:

1. Wij gaan binnen INOS op basis van wederzijds respect en gelijkwaardigheid met elkaar om.

Gedragscode INOS, versie 12 februari 2010. Status: Vastgesteld door CvB na instemming van de GMR 2

2. Wij respecteren ieders persoonlijke integriteit (zowel fysiek als emotioneel), afkomst, (seksuele) geaardheid, geslacht en geloofsovertuiging.
3. Wij realiseren ons dat afhankelijkheidsrelaties (medewerker-leerling, leidinggevende ondergeschikte) bij onderwijs horen. Daarvan wordt geen misbruik gemaakt.
4. Wij hanteren respectvol taalgebruik. (Niet seksistisch, grof, kwetsend, of godslasterlijk.)
5. Wij kleden ons volgens de gangbare normen.
6. Wij voorkomen zoveel mogelijk situaties waarin één leerling zich met één personeelslid /medewerker in dezelfde ruimte bevindt zonder dat er visueel contact naar buiten deze ruimte mogelijk is.

4. concreet gedrag op onderscheiden terreinen

- 4.1 Seksuele intimidatie
- 4.2 Pesten
- 4.3 Racisme/ discriminatie
- 4.4 Lichamelijk geweld
- 4.5 Privacy
- 4.6 Kleding
- 4.7 ICT en mobiele telefoon
- 4.8 Genotmiddelen

4.1 seksuele intimidatie

A. Schoolcultuur / pedagogisch klimaat

De algemeen toepasbare normen betekenen op het terrein van seksuele discriminatie dat binnen INOS geen seksistisch taalgebruik wordt gehanteerd. Dit geldt ook voor seksueel getinte grappen, toespelingen, aansprekingen, liederen, gedragingen, affiches, tekeningen, artikelen, bladen e.d. die door de ontvanger/lezer als seksueel kwetsend kunnen worden ervaren.

Personeel vervult hierin een voorbeeldrol, maar ziet ook toe op het hanteren van wenselijk gedrag tussen leerlingen.

B. Eén op één contacten: medewerker - leerling

- Wij voorkomen zoveel mogelijk situaties waarin één leerling zich met één personeelslid / medewerker in dezelfde ruimte bevinden. Wanneer dat voor een goede uitoefening van de functie niet te vermijden is, gaat de sterke voorkeur uit naar een ruimte waar visueel contact met andere ruimtes in de school bestaat.
- Leerlingen worden buiten schooltijd niet langer dan een half uur alleen op school gehouden. Bij uitzonderingen worden de ouders vooraf schriftelijk op de hoogte gebracht.
- Zonder medeweten van de ouders en/of directie worden leerlingen niet bij personeelsleden thuis uitgenodigd. In voorkomende gevallen worden redenen en tijdsduur aangegeven.

C. Troosten, belonen, feliciteren e.d. in de schoolsituatie

Ieder heeft het recht aan te geven wat hij/zij prettig of niet prettig vindt. Dit zal worden gerespecteerd.

Toch is er behoefte aan enkele concrete, vastgelegde richtlijnen. Deze zijn:

- Vanaf groep 4 (8 jaar) worden in principe geen kinderen meer op schoot genomen, of getroost bij verdriet/pijn door middel van zoenen.
- In de groepen 1 t/m 4 (t/m 8 jaar) worden de wensen en gevoelens van zowel de kinderen als de ouders t.a.v de kinderen hieromtrent gerespecteerd.

- Spontane reacties bij troosten / belonen in de vorm van een zoen blijven mogelijk, ook in de hogere klassen, mits het hier genoemde recht van de kinderen wordt gerespecteerd. De beleving van het kind is hierbij normgevend.
- Ook felicitaties moeten een spontaan gebeuren blijven.

D. Verkleiden/uitkleiden

In situaties waarin kinderen zich moeten verkleiden, of uitkleiden (douchen na de gymles, omkleeden bij de zwemles) heeft de medewerker een toezichthoudende taak. In het algemeen geldt de Gedragscode INOS, versie 12 februari 2010. Status: Vastgesteld door CvB na instemming van de GMR 3 afspraak dat vrouwelijke medewerkers deze toezichthoudende taak uitvoeren bij de meisjes en bij de jongens t/m groep 6 (10 jaar) en mannelijke medewerkers deze toezichthoudende taak uitvoeren bij de jongens. Let wel: in alle gevallen blijft de medewerker verantwoordelijk voor de mogelijke gevolgen van (wan)gedrag van kinderen. Indien een medewerker op grond van bovenvermelde afspraak niet aanwezig is in een omkleedruimte terwijl auditieve signalen aangeven dat de toezichthoudende taak noodzakelijk is, moet hij/zij het betreden van de omkleedruimte duidelijk hoorbaar aankondigen. Na dit signaal moeten kinderen, indien zij dit wensen, de gelegenheid krijgen een handdoek of iets dergelijks voor te slaan.

E. Buitenschoolse activiteiten (schoolkamp, schoolreis)

- Tijdens gemengde buitenschoolse activiteiten is waar mogelijk zowel vrouwelijke als mannelijke begeleiding aanwezig.
- Tijdens de reis worden geen aanstootgevende liederen gezongen. Zie ook “schoolcultuur/pedagogisch klimaat”.
- Tijdens een schoolkamp slapen mannelijke begeleiders bij de jongens en vrouwelijke begeleiders bij de meisjes. Indien een goede verdeling van taken dit niet mogelijk maakt, wordt vooraf de verdeling aan de leerlingen en ouders kenbaar gemaakt.
- Voor het betreden van ruimten waarin leerlingen zich aan-, om- en uitkleeden, gelden dezelfde afspraken als genoemd onder het kopje “verkleiden/uitkleeden”.
- Indien er hulp geboden moet worden bij ongevallen, of ziekte waarbij het schaamtegevoel van de leerlingen een rol speelt, wordt, rekening houdend met de aanwezige mogelijkheden, de uitdrukkelijke wens van de leerling gerespecteerd.
- Indien mogelijk maken jongens en meisjes gebruik van gescheiden toiletten en douches.
- Bij de te ondernemen activiteiten wordt rekening gehouden met de eigenheid van beide seksen.
- De goede spontaniteit in de omgang van leiding / leerlingen en leerlingen onderling dient gewaarborgd te blijven.

F. Meldingsplicht

Alle medewerkers die getuige zijn van (of een redelijk vermoeden hebben van) mogelijke ontuchtige handelingen van medewerkers naar minderjarige leerlingen (onder de 18 jaar), zijn wettelijk verplicht hiervan melding te doen aan het College van Bestuur.

4.2 pesten

Plagen en pesten zijn heel verschillende dingen. Plagen is incidenteel en tussen gelijkwaardige partijen. Pesten is (psychisch of seksueel) systematisch geweld tussen ongelijkwaardige partijen.

Pesten is een probleem, dat wordt aangepakt. Een eerste vereiste daarbij is dat alle betrokkenen, medewerkers – ouders – leerlingen, pesten als een bedreiging zien en bereid zijn het te voorkomen of te bestrijden.

Op schoolniveau wordt gestreefd naar een goed pedagogisch klimaat waarin iedereen veiligheid en geborgenheid wordt geboden. Er wordt gewerkt aan een positieve groepsvorming, met respect voor elkaars mogelijkheden en onmogelijkheden, waarbij niemand buitengesloten wordt. Uitgangspunt is dat signalen over pesten doorgeven niets te maken heeft met klikken, maar juist met opkomen voor elkaar.

Mocht pestgedrag geconstateerd worden, dan wordt duidelijk gemaakt dat dit gedrag niet getolereerd wordt. Door de klassenleerkracht / directeur wordt met alle betrokkenen besproken hoe dit een volgende keer voorkomen kan worden.

Bij de aanpak van pesten gaan we uit van de vijfsporenaanpak:

- hulp aan de gepeste
- hulp aan de pester
- hulp aan de zwijgende middengroep
- hulp aan de leerkracht
- hulp aan de ouders

Iedere school beschikt over een eigen schoolspecifiek pestprotocol.

Gedragscode INOS, versie 12 februari 2010. Status: Vastgesteld door CvB na instemming van de GMR 4

4.3 racisme / discriminatie

Wij leven in een multiculturele samenleving. Dit houdt in dat verschillende groepen uit onze samenleving hun eigen volkscultuur hebben. Iedere groep heeft zijn eigen aard: huidkleur, levensovertuiging, volksgewoonten zoals kleding en voedsel enz.

De algemeen toepasbare normen binnen INOS, worden als volgt concreet gemaakt:

- De medewerker behandelt alle leerlingen en hun ouders gelijkwaardig.
- De medewerker gebruikt geen racistische en/of discriminerende taal.
- De medewerker draagt er zorg voor dat er in zijn/haar lokaal geen racistische of discriminerende teksten en/of afbeeldingen voorkomen op posters, in schoolkrant, te gebruiken boeken e.d.
- De medewerker ziet er op toe dat leerlingen en ouders ten opzichte van medeleerlingen en hun ouders geen racistische of discriminerende houding aannemen in taal en gedrag.
- De behandeling van gesignaleerde racistische/discriminerende taal en/of gedragingen gebeurt in overeenstemming met de procedure, zoals die is beschreven bij pesten.
- De medewerker neemt duidelijk afstand van racistisch / discriminerend gedrag van collega's, ouders en andere volwassenen binnen de school. Hij/zij maakt dit ook kenbaar.

4.4 lichamelijk geweld

Bij dit onderwerp hanteren we de regel dat binnen de schoolpoorten iedere vorm van lichamelijk geweld, zowel door volwassenen als door kinderen zoveel mogelijk wordt voorkomen en niet wordt getolereerd.

In de relatie volwassene - leerling:

- Lichamelijk geweld is niet toegestaan. Bij overtreding van bovenstaande regel door een emotionele reactie deelt de medewerker dit mee aan de directie. Daarna neemt de medewerker of de directie zo snel mogelijk contact op met de ouders/verzorgers om het gebeurde te melden en uit te leggen.
- Bij lichamelijk geweld door een volwassen persoon, niet zijnde een medewerker, toegebracht aan een leerling, wordt dit gemeld bij de directeur. Die tracht te bemiddelen tussen betrokken partijen. Bij ernstige situaties wordt de politie ingeschakeld.

In de relatie leerling- leerling:

Zie bij pesten.

Als de veiligheid van medewerkers en/of leerlingen door het gedrag van ouders en/of leerlingen niet langer gegarandeerd kan worden, kan dit reden zijn tot schorsing en mogelijk ook verwijdering van het kind (of meerdere kinderen) van de betreffende ouders en/of kan ouders de toegang tot het schoolterrein worden ontzegd. Dit alles volgens de INOS-regeling "Time-out, Schorsing en Verwijdering".

Het is leerlingen verboden zaken mee te brengen waarmee anderen kunnen worden verwond. (Te denken valt aan: zakmessen, voorwerpen verboden bij de wet, vuurwerk, aanstekers, lucifers etc.)

4.5 privacy

De huidige manier van werken in de school heeft er toe geleid dat steeds meer mensen te maken krijgen met kinderen / ouders of omgekeerd. Dit geldt zowel binnen als buiten de school. Dit zal in de toekomst zeker niet minder worden (denk aan samenwerkingsverband WSNS, parttime banen, klassenassistenten, enz.). Vanuit dit gegeven is het goed afspraken te maken over de bescherming van de privacy.

Gegevens over thuissituatie, medische informatie, gegevens van hulpverlenende instanties e.d. zijn privacygegevens. Dit geldt ook voor uitslagen van testen e.d. Gedragscode INOS, versie 12 februari 2010.

Status: Vastgesteld door CvB na instemming van de GMR 5

We kennen de volgende afspraken:

- Het bewaren van privacygegevens:
- Het leerlingdossier wordt opgebouwd om de ontwikkeling van een leerling te volgen en een goede begeleiding van een leerling mogelijk te maken. Daarbij zijn de wettelijke richtlijnen rondom de bescherming van privacygegevens van toepassing.
- Privacygegevens die relevant zijn voor aanpak en begeleiding van het kind en vrijwillig door ouders bekend zijn gemaakt aan medewerker of directie worden alleen met toestemming van de ouders bewaard in het leerlingdossier.
- Het delen van privacygegevens:
  - o In formele en informele sfeer wordt de privacy van ouders en kinderen gerespecteerd.
  - o Privacygegevens worden alleen besproken voor zover relevant bij de uitoefening van het werk.
  - o Leerlinggegevens worden niet besproken in bijzijn van derden (bijv. andere ouders)
  - o Uitslagen van testen en onderzoeken worden alleen met toestemming van de ouders en/of betrokken instanties doorgegeven aan derden en uitsluitend dan als het voor de verdere begeleiding van het kind van belang is.
  - o Gegevens die door kinderen, ouders of instanties aan de medewerker, of directie in strikt vertrouwen worden gemeld, worden niet met collega's besproken, tenzij dit in strijd is met het draaiboek (seksuele kindermishandeling. Indien geheimhouding de opvang en begeleiding van het kind ernstig belemmeren, worden alleen relevante gegevens

doorgegeven aan direct betrokkenen. Dit na bespreking met het betreffende kind(eren), of ouders.

- o Gegevens, die bij regelgeving door instanties kunnen worden opgevraagd zonder medeweten van het kind en/of ouders en vallen onder het begrip privacy worden met de grootste terughoudendheid verstrekt. Te denken valt aan de kinderbescherming, vertrouwensarts etc.
- o Iedere medewerker respecteert het recht van ouders privacygegevens niet beschikbaar te stellen aan school of hulpverlenende instanties.

Bijzondere afspraken rondom privacy bij gescheiden ouders:

Volgens het Burgerlijk Wetboek wordt informatie verstrekt aan beide ouders, ook indien de ouders zijn gescheiden of een van hen geen ouderlijk gezag meer heeft over het kind. De ouder zonder wettelijk gezag moet zelf om de informatie vragen. Deze wordt verstrekt tenzij het belang van het kind zich hiertegen verzet. Dit ter schriftelijke beoordeling van een deskundige derde zoals een Arts of Psycholoog.

Bijzondere afspraken rondom het gebruik van foto- en filmmateriaal:

Voor het mogen gebruiken van foto's en/of films van kinderen t.b.v. informatie en promotie (al of niet digitaal) vraagt de school eenmalig schriftelijke toestemming aan de ouders/verzorgers.

Bijzondere afspraken rondom privacy bij aanwezigheid van met HIV besmette medewerkers of kinderen.

Vooraf: Ieder kind met een HIV- infectie kan in principe normaal naar een basisschool, club enz.

Ditzelfde geldt voor medewerkers of andere begeleiders.

Indien op basisscholen de normale hygiënische regels in acht worden genomen, bestaat er geen infectiegevaar voor kinderen of medewerkers. Dit uitgangspunt is gebaseerd op informatie van de Gezondheidsraad en de Nationale commissie aidsbestrijding die op onderzoek is gebaseerd.

Algemene afspraak:

- Iedere medewerker neemt de informatie door, die gegeven wordt in de Aidsfolder, die zich in de G.G.D.-wijzer bevindt.
  - Indien een medewerker andere relevante informatie over dit onderwerp heeft of krijgt, kan hij/zij deze toevoegen aan de G.G.D.-wijzer.
- Enkele concrete richtlijnen voor wenselijk gedrag in de omgang met HIV-besmetting en in de bescherming van de privacy rondom HIV-besmetting:

- Een seropositieve medewerker of ouder van een seropositief kind is niet wettelijk verplicht de school in te lichten over de besmetting. Wij dienen dit dus te respecteren.

Gedragscode INOS, versie 12 februari 2010. Status: Vastgesteld door CvB na instemming van de GMR 6

- Indien bedoelde medewerker of ouder een collega of medewerker in vertrouwen neemt, mag deze zonder toestemming van de betrokkene(n) de verstrekte informatie niet doorgeven of opslaan in het aanwezige dossier.
- Op het moment dat de vertrouwelijke informatie wordt verstrekt overlegt de in vertrouwen genomen medewerker met de informatiegever bij wie hij/zij om hulp kan vragen als de geheimhouding te zwaar weegt of gaat wegen. Te denken valt aan een collega, contactpersoon, vertrouwenspersoon, schoolarts, RIAGG, huisarts e.a.
- De groepsleerkracht, die op de hoogte is van de aanwezigheid van een met HIV besmette leerling, laat betreffende leerling onbevangen aan alle schoolactiviteiten meedoen.
- Indien ouders van andere kinderen vragen of er op school medewerkers of kinderen aanwezig zijn, die besmet zijn met HIV, worden deze ouders doorverwezen naar de directie.

4.6 kleding

Vanuit de algemeen toepasbare normen van INOS, zijn enkele concrete richtlijnen afgeleid voor kleding die als gepast wordt gezien. Daar waar nodig, of wenselijk wordt onderscheid gemaakt tussen leerlingen en volwassenen (medewerkers, vrijwilligers, stagiaires en andere betrokkenen)

- Kleding moet veilig zijn, mag geen risico's veroorzaken (denk hierbij aan de hoofddoek tijdens de gymles, loshangende kleding bij handvaardigheid enz.)
- Het dragen van hoofddeksels in de klas wordt niet toegestaan. Een uitzondering wordt gemaakt voor hoofdbedekking om levensbeschouwelijke redenen. INOS respecteert de wens van alle betrokkenen om een hoofddoek of ander hoofddeksel te dragen om zo hun levensovertuiging uit te dragen. Dit geldt niet voor gezichtsbedekkende kleding.
- Volwassenen dienen zich te allen tijde te realiseren dat ze een voorbeeldfunctie hebben voor de leerlingen. Ook in kleding, gebruik van make-up en andere lichaamsversieringen dient dit herkenbaar te zijn.
- Kleding moet passen in de schoolcultuur. Omdat binnen INOS hierin een grote variëteit bestaat, dient op schoolniveau aandacht besteed te worden aan wat als passend in de schoolcultuur wordt ervaren. Hier kunnen verdere afspraken worden gemaakt over de grenzen van uitdagende of aanstootgevende kleding, het gebruik van make-up en lichaamsversieringen van uiteenlopende aard.

4.7 ICT en mobiele telefoon

Internet:

- Internet wordt uitsluitend gebruikt voor onderwijs- en werkdoeleinden.
- Het bezoeken van sites met uitingen van agressie, geweld, racisme of porno wordt gezien als misbruik en wordt niet getolereerd.
- Ook pesten via PC, of internet is niet toegestaan (zie 4.2 pesten).

Meer gedetailleerde richtlijnen zijn vastgelegd in het INOS protocol PC-gebruik.

Gebruik GSM:

- Steeds meer leerlingen beschikken over een mobiele telefoon. Als regel geldt dat deze tijdens de schooluren, dus ook tijdens de pauzes, uitgeschakeld is. Bij bijzonderheden kunnen ouders via het telefoonnummer van de school altijd tijdig hun kinderen bereiken of een boodschap doorgeven.
- Voor een goede voortgang van de lessen is het gewenst, dat ook mobiele telefoons van medewerkers in de klassen uitgeschakeld zijn.
- Vanzelfsprekend geldt ook hier dat het gebruik van een GSM voor pestgedrag niet is toegestaan (zie 4.2 pesten)

4.8 genotmiddelen

Roken:

Alle scholen van INOS zijn conform de Nederlandse wetgeving rookvrij.
Gedragscode INOS, versie 12 februari 2010. Status: Vastgesteld door CvB na instemming van de GMR 7

alcohol:

- Voor de leerlingen geldt dat het gebruik van alle alcoholhoudende dranken niet is toegestaan.
- Voor medewerkers geldt dat alcohol tijdens de werktijd niet is toegestaan.
- Over het gebruik van alcohol door medewerkers tijdens festiviteiten worden op schoolniveau nadere afspraken gemaakt. Voor leerlingen geldt te allen tijde de wettelijk vastgestelde leeftijdsgrens van 17 jaar.

drugs:

Het gebruik, in bezit hebben of verhandelen van elke soort van drugs op school is ten strengste verboden.

5. slotbepalingen

- De bepalingen en afspraken in dit document zijn niet in strijd met de klachtenregeling en het personeelsbeleidsplan, zoals die door het College van Bestuur zijn vastgesteld.
- Bij zaken die niet in dit document worden genoemd, of waarin dit document niet voorziet, beslist de directie, eventueel in overleg met het College van Bestuur.

- Iedere betrokkene die zich door het niet (juist) toepassen van deze gedragscode (ernstig) benadeeld voelt, kan een beroep doen op de klachtenregeling die door het bevoegd gezag is vastgesteld. De klachtenregeling staat beschreven in de schoolgids, of is ter inzage op te vragen bij de directie van de school, bij de vertrouwenspersoon van de school, of bij het College van Bestuur van INOS.

Bijlage VII: [meldcode bij kindermishandeling en huiselijk geweld.](#)

Bijlage VIII: Regels rondom mobiele telefoon en fotoapparatuur

Het gebruik van de mobiele telefoon is in de huidige maatschappij niet meer weg te denken. De telefoon is naast communicatiemiddel steeds vaker drager van informatie (agenda en planner) en toegangspoort tot digitale informatiebronnen (internet).

Onderwijs kan niet om deze ontwikkeling heen. Echter, daarnaast kan er misbruik gemaakt worden van mobiele telefoons (ongeeoorloofde fotografie en ongewenst gamen, chatten, twitteren en sms'en in lessituaties). Onze school stelt zich enerzijds tot doel nieuwe ontwikkelingen te integreren in de onderwijspraktijk en anderzijds op te voeden naar correct en verantwoord gebruik van de mobiele telefoon.

Als school hebben wij hierover de volgende regels opgesteld:

- Tijdens lestijd mogen de kinderen geen mobiele telefoon in bezit hebben, deze wordt ingenomen en gaat achter slot en grendel.
- Tijdens de overblijf mogen de kinderen geen mobiele telefoon in bezit hebben (deze blijft in de oplaadkast).
- Bellen, appen, chatten, pingen, sms-en, internetten, etc. met een mobiele telefoon is alleen toegestaan na schooltijd buiten het schoolgebouw.
- De leerlingen zijn zelf verantwoordelijk voor hun mobieltje.
- Als extern mobielgebruik invloed heeft op de interne sfeer binnen de klas/school, volgen we het INOS online pesten in het pestprotocol. In de escalatieladder benoemen we de sancties bij misbruik.
- Als leerlingen deze regels overtreden wordt de telefoon ingenomen. De ouders kunnen de telefoon aan het eind van de dag, vóór 17.00 uur ophalen.

Vormen van cyberpesten

Anonieme berichten versturen via MSN en SMS, schelden, roddelen, bedreigen, foto's van mobieltjes en webcam op internet plaatsen, privégegevens op een site plaatsen, wachtwoorden en credits stelen en misbruiken, haatprofielen aanmaken, virussen sturen, happy slapping, en het versturen van een e-mail bom. 20% van de leerlingen heeft te maken met cyberpesten.

Effecten

De effecten van cyberpesten kunnen erger zijn dan bij traditioneel pesten. Opnames die via de webcam worden gemaakt, worden vastgelegd door een ander. Deze opnames verdwijnen nooit meer. Over de hele wereld kan een foto op een site staan. Foto's die eenmaal op internet staan zijn soms niet meer te verwijderen.

Verantwoordelijkheid van de school

Soms gebeurt pesten buiten de school. Toch heeft de school er veel last van. Het ruziën en pesten gaat op school door. Schoolresultaten lijden eronder. Er ontstaat een onveilig klimaat. Kinderen kunnen minder goed leren. Pesten heeft effect op het schoolklimaat.

Hoe kun je cyberpesten voorkomen?

- 1) Toepassen en actualiseren van het pestprotocol.
- 2) Leerlingen bewust maken van de gevaren op internet, de effecten van cyberpesten en de strafbare feiten.
- 3) Afspreken van internetgedrag en samen met de leerlingen regels maken. 4) Pesten bespreekbaar maken in de klas en leerlingen elkaar daarop laten aanspreken. 5) Sancties van het pestprotocol consequent toepassen.
- 6) Schoolreglement aanpassen. Bijvoorbeeld: "het maken van opnames van medeleerlingen en leerkrachten zonder toestemming kan leiden tot schorsing/verwijdering/disciplinaire maatregelen"
- 7) Opleiden van medewerkers in de school (ook onderwijsondersteunend personeel) is noodzakelijk. Een studiemiddag zorgt dat medewerkers up to date met hun kennis zijn.
- 8) Ouders informeren door een ouderavond. Ouders zijn in het algemeen niet goed op de hoogte van wat hun kind op internet doet. Alleen door met de ouders samen te werken is cyberpesten aan te pakken.
- 9) Laat leerlingen het Diploma Veilig Internet behalen, zie de website [Ik Surf Veilig](#).
- 10) De Nationale Academie voor Media en Maatschappij heeft [15 tips voor veilig twitteren](#). Met deze tips kun je twitter leuk en veilig houden.

Hoe kun je cyberpesten aanpakken?

Voorbeeld 1 Een blootfoto van een leerling is op het internet geplaatst:

- Luister naar de leerling.
- Toon begrip en veroordeel niet.
- Neem contact met de ouders op.
- Meld dit bij de contactpersoon of vertrouwenspersoon.
- Meld dit bij de provider met verzoek tot verwijdering van de foto.
- Adviseer de ouders aangifte bij de politie te doen.
- Probeer de dader te achterhalen.
- Voer maatregelen richting dader uit.

Voorbeeld 2 Een leerling wordt steeds lastig gevallen (stalking):

- Leer de leerling assertief te zijn: nee zeggen, contact afsluiten.
- De leerling niet laten ingaan op de stalker.
- Breng de ouders op de hoogte.
- Adviseer de ouders en de leerling om bewijslast te verzamelen.
- Adviseer de ouders aangifte bij de politie te doen.

Voorbeeld 3 Over een leerling wordt geroddeld via sociale media:

- Geef steun en luister naar de leerling.
- Adviseer de leerling berichten te bewaren en op te slaan.
- Probeer de dader te achterhalen via een systeembeheerder en slachtoffer.
- Bespreek het met de mentor/vertrouwenspersoon.
- Spreek de pesters aan.
- Voer eventueel een klassengesprek.
- Neem contact met de ouders op.
- Probeer de dader op te sporen Soms is de identiteit van de dader te achterhalen door uit te zoeken van welke computer op school het bericht is verzonden. Je gebruikt daarvoor de zogenaamde logfiles van de school-server (centrale computer). Vanzelfsprekend heb je daar wel (technische) ondersteuning van een ICT coördinator, systeembeheerder, en/of externe beheerder voor nodig.
- Ga na wanneer het bericht verstuurd is en welke klas op dat moment gebruik maakte van de computers. De stijl van het bericht en eventuele taalfouten kunnen de dader verraden. De dader kan wellicht ook worden gevonden door in de klas te praten over wat er is gebeurd. Soms is het niet mogelijk een dader te achterhalen en zit er niets anders op dan het effect te minimaliseren. Dat kan het beste door het slachtoffer op het hart te drukken niet te reageren op haatmail of andere ongewenste berichten.

Blokkeren van afzenders

Sommige programma's hebben de mogelijkheid om specifieke afzenders te blokkeren. Verwijs ouders naar onderstaande websites voor meer informatie. Op den duur loont het wellicht de moeite de leerling een nieuw mailadres te geven. Vertel je leerlingen dat ze altijd heel voorzichtig moeten zijn met het doorgeven van hun mailadres aan anderen.

Cyberpesten is strafbaar

Er zijn verschillende vormen van cyberpesten die strafbaar zijn. Daar kun je hier meer over lezen: [Cyberpesten wat is strafbaar?](#) Leerlingen realiseren zich dat vaak niet. Ook wanneer het slachtoffer lichamelijk letsel of materiële schade is toegebracht, kan de politie worden ingeschakeld.

Informatieve websites over digitaal pesten:

www.dekinderconsument.nl

www.iksurfveilig.nl

www.internetsoa.nl

www.i-respect.nl

Bijlage IX: Protocol Respect/Anti pesten

Respect/Anti-Pestprotocol

Dit pestprotocol is opgesteld om goed te kunnen reageren op situaties waarin een kind gepest wordt. Dit pestprotocol sluit aan bij de Kanjerboeken en de Kanjertraining die op onze school gegeven wordt.

Het Kanjerproject werkt wat betreft pesten sterk preventief. Het is een door de overheid goedgekeurd anti-pestprogramma.

Dit pestprotocol bestaat uit 5 delen: voor alle kinderen, voor het gepeste kind, voor de pester, voor de ouders en voor de leerkracht.

Deze partijen zijn allemaal betrokken bij een situatie waarin gepest wordt en worden op deze manier beter geïnformeerd.

Wat is pesten?

Pesten is een complex probleem. Wij steken tijd, energie en middelen in de ontwikkeling van positieve groepen opdat gedragsproblematiek, waaronder pesten, kan worden voorkomen. Doordat we systematisch aan Sociaal Emotioneel Leren competenties werken als besef hebben van jezelf en de ander, zelfmanagement, relatieshantering en keuzes maken, proberen we probleemgedrag en pesten te voorkomen.

Ondanks het werken volgens de Kanjermethode, komen er wel eens situaties voor waarin een kind gepest wordt, of pest. Dan kan worden teruggevallen op dit protocol.

We spreken van pesten als er intentioneel plagen plaatsvindt. We noemen het pesten als de ene partij dus met opzet de andere partij wil kwetsen. Dit kan incidenteel voorkomen maar ook structureel. Het gedrag verandert dus van wederzijds respect naar straatcultuur.

Het verschil tussen plagen en pesten:

Plagen:

- af en toe
- 1 tegen 1
- gelijkwaardig
- over en weer
- lachen
- vertrouwen

Pesten:

- structureel
- machtsverschil
- gemeen
- stiekem
- meerderen tegen 1
- moeilijk te stoppen

Gouden regel bij pesten: De ontvanger bepaalt of het plagen of pesten is.

In de bijlage zit een overzicht van kenmerken van pesten volgens de literatuur. Daarbij veel gekozen oplossingen en alternatieve, preventieve oplossingen zoals het systematisch aanbieden van essentiële het Sociaal Emotioneel Leren competenties.

***Pestprotocol: VOOR ALLE KINDEREN**

Zie je dat iemand gepest wordt?

Zet je witte pet op en meld het aan je leerkracht.

Klikken over pesten bestaat niet, je helpt de ander door het te melden.

1. Ik zet mijn witte pet op, want ik pest niet mee.
2. Ik meld (zelf of samen met andere kinderen) het pesten bij de juf, de meester, mijn vader/moeder of een andere volwassene.
3. Ik durf te zeggen: Houd ermee op! Ik vind het gemeen wat jij doet.
4. Ik vertel het thuis en vraag om ideeën (let op: veel kinderen durven het thuis niet te zeggen)
5. Ik help bij het maken van een Anti-pest-plan voor onze klas.

***Pestprotocol: VOOR HET GEPESTE KIND**

1. Ik ga niet huilen, piekeren of verdrietig zijn. Ik ben niet zielig.
Ik zet mijn witte pet op en pak het pesten aan.
2. Ik zeg: Dat vind ik niet leuk. Stop er mee. Je doet gemeen.
Je maakt me verdrietig, ik wil dat je stopt.
3. Pesten is gemeen. Ik meld dat ik gepest word bij mijn leerkracht, mijn ouders of iemand anders die ik vertrouw. Dat is geen klikken. (let op: veel kinderen durven niets te zeggen)
4. Ik vraag klasgenootjes om hun witte pet op te zetten en mij te helpen. Zodat ik niet alleen sta.
5. Ik ga mijn hart luchten bij iemand, die ik aardig vind en vertrouw en vraag om hulp. Dit doe ik bij mijn ouders, de juf of meester of iemand anders die ik goed ken (Punt 3 en 5 kun je combineren) en vertrouw (let op; deze leerlingen zijn vaak het vertrouwen in de volwassenen al kwijt)
6. Als ik mijn witte pet op heb, negeer ik de pestvogel. Hij/zij weet niet eens wat hij/zij doet. Ik draai me om en meld het.
7. Ik vraag een andere plaats in de klas als ik te dicht bij die pestvogel zit.
8. Als ik vervelende e-mails krijg dan maak ik een print screen of ik sla ze op. Ik laat ze zien aan mijn ouders, de leerkracht of iemand anders die ik vertrouw.. Het adres ga ik blokkeren zodat de emails direct verwijderd worden.
9. Word ik digitaal gepest dan blokkeer ik die personen, zodat ze niet meer met mij kunnen praten.
10. Ik schrijf een dagboekje met alle vervelende dingen die de pestvogels doen. Dan laat ik dit de juf, de meester of mijn ouders lezen.
11. Ik kan gaan praten met een ander gepest kind.
12. Ik kan boeken lezen over het pesten en geef die dan aan anderen kinderen om ook te lezen. Ik kan de film Spijt kijken, samen met vrienden.
13. Ik kan leuke dingen doen, bijvoorbeeld naar een club. Ik ben dan nooit verplicht met de pestvogel(s) te blijven omgaan.
14. Ik denk alleen aan de leuke dingen die ik met andere kinderen doe (RET training, helpende gedachten)
15. Als ik meer informatie wil bel ik (gratis) de kindertelefoon 0800-0432 tussen 2 en 8 uur of ik kijk op www.pestweb.nl of www.pestten.net.
16. Het is niet mijn schuld. Ik ben zoals ik ben en dat is oké.
17. Ik ben een tijger, een kanjer, ik ben net zo sterk, groot en slim als die pestvogel(s)

18. IK KAN DE PESTVOGEL(S) AAN ALS IK HULP KRIJG VAN KLASGENOOTJES, JUF/MEESTER, OUDERS, VRIENDEN/VRIENDINNEN.

***Pestprotocol: VOOR DE PESTER**

1. Ik denk na over hoe het is om gepest te worden.
Hoe zou ik dat vinden?
2. Ik kan de vervelende kant van mijn zwarte pet afzetten: IK STOP MET PESTEN
3. Ik vraag hulp aan de juf, de meester en/of mijn ouders.
4. Ik ga na schooltijd direct naar huis, zodat ik niet in de verleiding kom om te pesten.
5. Ik ga leuke dingen doen met een nieuw groepje kinderen.
6. Als ik een geintje maak, kijk ik of de ander mijn grapje wel leuk vindt.
7. Ik ga nadenken over hoe ik vanaf nu een tijger kan zijn (dit ontbreekt vaak bij de pester, dus doe dit samen):
  - Wil ik stoer zijn? Dan ga ik op vechtsport
  - Wil ik de baas spelen? Dan word ik scheidsrechter
  - Verveel ik me? Is er niemand thuis? Ik ga naar een vriendje om te spelen of ga naar een club leuke activiteiten doen.
  - Pest ik omdat ik bang ben zelf gepest te worden? STOP! Ik doe aardig en anderen doen aardig tegen mij
8. Als ik meer informatie wil bel ik (gratis) de kindertelefoon 0800-0432 tussen 2 en 8 uur of ik kijk op www.pestweb.nl of www.pestten.net.
9. Ik kan mijn zwarte pet omruilen voor een witte pet, ook al verwachten anderen dat ik de pestvogel ben. Ik kan ook de goede kanten van mijn zwarte pet gaan gebruiken.

***Pestprotocol: VOOR OUDERS**

1. Ook mijn kind kan het vervelende gedrag van de zwarte pet gebruiken en een pestvogel zijn.
2. Ook mijn kind kan gepest worden.
3. Ik neem het probleem serieus.
4. Ik raak niet in paniek.
5. Ik straf niet fysiek, als ik hoor dat mijn kind vaak een zwarte pet opzet.
6. Ik probeer er achter te komen wat de mogelijke oorzaken kunnen zijn.
7. Ik vraag mij af:
  - Voelt mijn kind zich veilig thuis?
  - Voelt mijn kind zich veilig op school?
  - Pest mijn kind uit stoerheid of uit gewoonte?
  - Pest mijn kind omdat het denkt dat het zo hoort?

- Pest mijn kind omdat het bij de groep wil horen?
- Welke tv-programma's of computer games volgt mijn kind allemaal?
- Weet mijn kind wel wat het doet, wat het aanricht?
- 8. Ik besteed extra aandacht aan mijn kind.
- 9. Ik corrigeer agressieve buien (Veel steun kun je vinden in het boek 'Echt wel!: de aanpak van gedragsproblemen).
- 10. Ik stimuleer mijn kind om aan sport te doen of bij een club te gaan.
- 11. Ik overleg met de school, niet met de ouders van een pestvogel of een gepest kind.
- 12. Ik bied hulp aan mijn kind.
- 13. Ik lees boeken over pesten en/of vraag informatie op (de film Spijt! Is een aanrader)
- 14. Ik schakel eventueel een expert in als ik dat nodig vind of de school dit aangeeft.

Uitleg van de petten van de Kanjertraining

Het gaat om het gedrag dat de kinderen vertonen. Kinderen kunnen elke keer een pet opzetten en bepalen daarmee hoe zij op dat moment naar school gaan en omgaan met anderen. Iedere pet heeft een positieve en een negatieve kant.

Witte pet/tijger: De tijger is een kanjer. Hij/zij is tevreden met zichzelf, komt voor zichzelf op en voor anderen. Maar weet ook wanneer het tijd is om weg te lopen.

Rode pet/aap: Neemt niemand serieus, ook zichzelf niet, hij/zij lacht overal om. Het is een meeloper en hij versterkt hierdoor het gedrag van de pestvogel.

Gele pet/ konijn: Heeft een slecht zelfbeeld en komt niet voor zichzelf op of voor anderen. Loopt liever snel (bang) weg.

Zwarte pet/pestvogel: Vindt zichzelf geweldig en anderen helemaal niks. En laat dat aan andere kinderen voelen. Alle anderen deugen niet en hij/zij bepaalt zelf wel wat hij doet. Hij/zij pest andere kinderen.

***Pestprotocol: VOOR DE LEERKRACHT**

'Leraren hebben een sleutelrol in de aanpak van pesten.'

'Je staat op of je staat het toe'

1. Door het kanjerproject wordt het pestgedrag verminderd en misschien zelfs voorkomen.
2. Wacht niet tot het pesten gemeld wordt, maar let op de signalen. Want lang niet al het pesten wordt gemeld. Ga hier meteen mee aan de slag en bespreek het zo snel mogelijk in de groep. Doorbreek het gedrag door het in de openbaarheid te brengen. Leg dus op dat moment je les stil en investeer in een goed klassengesprek, maak het bespreekbaar met naam en toenaam!
3. Voorbeelden van pesterijen kunnen o.a. zijn:
  - Doodzwijgen, isoleren
  - Insluiten in de klas, op de gang of het schoolplein
  - Opwachten buiten school
  - Slaan of schoppen
  - Achterna rijden
  - Altijd een bijnaam gebruiken
  - Zogenaamd leuke opmerkingen maken
  - Jennen/sarren
  - Bezittingen afpakken of stuk/kwijt maken

Opmerkingen maken over kleding

Iemand voortdurend ergens de schuld van geven

Gedoe via de smartphone, social media

4. Neem leerlingen serieus als pesterijen gemeld worden. Doe je dat niet dan durft hij/zij het misschien niet weer te zeggen.

5. Is er sprake van onderhuids pesten, dan heeft het geen zin om de leerlingen daar mee te confronteren: de leerlingen zullen het ontkennen, zeggen dat het een grapje is of de gepeste leerling de schuld geven.

6. Bij onderhuids pesten moet je het pesten in de algemene zin in de klas aan de orde stellen. Bijv. oorlog en vrede, schending van mensenrechten, kindermishandeling, pesten op school (oorzaken en gevolgen)

7. Is er sprake van merkbaar lichamelijke of geestelijke mishandeling dan moet je direct ingrijpen. Als je nu niet ingrijpt dan zeg je eigenlijk: 'ga maar door'.

8. Het gesprek dat je nu met de pester moet voeren is kort en heel duidelijk. Hoe lang wil je structureel pesten door laten gaan? Door gesprekken te blijven voeren los je het niet op. Je moet dus durven om de regels na te komen.

9. Vraag aan de pester: 'Is het jouw bedoeling om het leven van.....zuur te maken?' Hierop kan/mag de pester alleen maar ja of nee antwoorden. Bij nee, mag het vanaf nu ook niet weer gebeuren. Bij ja, is het een groot probleem en moet je maatregelen nemen.

10. Laat de pester het 'Oeps' blad invullen. De gepeste leerling kan de voorkant van het 'Oeps' blad invullen. Laat de pester het blad van de gepeste leerling ook lezen. Bewaar de 'Oeps' bladen in de (school)map.(Je kunt hiervoor het pestbriefje gebruiken, te verkrijgen bij Yvonne S.)

11. De pester moet gaan inzien welke gevolgen het pesten heeft. En dus hoe het gepeste kind zich voelt. Je zou de pester de opdracht kunnen geven om het boekje 'Tirannen' van A. Chambers geheel of gedeeltelijk te lezen. Of de film/boek Spijt van Carry Slee. Een goed idee om dit klassikaal te doen.

12. Als dit alles geen effect heeft, is de volgende stap het voeren van een aantal probleemoplossende gesprekken met de pester om de oorzaak van het pestgedrag te vinden. Mogelijke oorzaken:

Eerst zelf gepest zijn, bang zijn om zelf het mikpunt te worden, groot willen doen voor anderen, jaloers zijn, verwend zijn, slecht voorbeeld van..., geweld op TV of internet, reactie op bepaalde stoffen, (te kort aan) aandacht van ouders, mishandeling, nooit gecorrigeerd worden door de ouders, enz. (voor dit traject ga je naar de IB-er, die regelt dit met de gedragsspecialist)

13. Niemand is gewoon een pester. Het is aangeleerd gedrag. Een pester kan zijn zwarte pet afzetten. Maar daar is hulp bij nodig. Zorg voor wederzijds respect, dus ook voor de pester.

14. Is de oorzaak duidelijk? Probeer dan de gevoeligheid van de pester voor wat hij met het slachtoffer uithaalt, te vergroten.

15. Maak daarna samen met de pester afspraken over gedragsverandering. Aan het einde van elke week evalueer je samen met de 'pester' of hij/zij zich aan de afspraken heeft gehouden. Benadruk vooral de goede kanten van de zwarte pet, het kind voelt zich dan gezien en zo vergroot je de autonomie en de eigenwaarde van het kind.

16. Bij grote problemen kun je in overleg met de IB-er/gedragsspecialist zorg een handelingsplan opstellen.(K.O.T. traject)

17. Maar wat als het geen effect heeft? Neem dan contact op met de ouders. De ouders moet dan- voorzichtig, maar duidelijk- worden verteld wat hun kind anderen aandoet. Ouders kunnen het pesten niet ontkennen omdat je alle voorgaande activiteiten hebt vastgelegd.

18. Als een pester andere kinderen echt mishandelt of eigendommen vernielt moeten de ouders er direct bij worden betrokken.

19. Stopt het pesten niet, dan is een sociale vaardigheidstraining een optie. Uiteindelijk kan via de ib-ers ook externe hulp worden gevraagd. denk aan Rots en Water of Kids Skills. RET training helpt ook goed bij pesters.

20. Bij een onhoudbare situatie is de school genoodzaakt de pester te schorsen of zelfs te verwijderen

van school. Dit kan echter alleen als je een dossier hebt opgebouwd.

21. Maar niet alleen de pester heeft hulp nodig. Ook de gepeste leerling moet geholpen worden. Anders wordt hij/zij een konijntje (bang/passief) of juist zelf een pestvogel (pester). Ook de gepeste leerling kan baat hebben bij sociale vaardigheidstraining (als de kanjertraining te weinig effect heeft, denk aan Rots en Water of Kids Skills) Tijdens de gymles kun je aandacht besteden aan zelfverdediging om de weerbaarheid van de leerlingen te vergroten. Raad ouders een cursus zelfverdediging zoals Judo aan.

22. Vergeet de hulp aan de hele klas niet. Lees in de klas een boek over pesten. Maak samen met de leerlingen een pestcontract en laat iedereen het ondertekenen. En bespreek ook of iedereen zich er aan houdt.

23. Elke situatie is weer anders, dus je moet zelf proberen in te schatten wat de ernst van de situatie is. Maar schuif het niet te snel weg, maar leg het 'probleem' eens voor aan een collega of de IB'er. Dan heb je meer steun/zekerheid.

Kenmerken van pesten volgens de literatuur	Veel gekozen oplossingen (vaak buiten de groep)	Alternatieve, preventieve oplossing: systematisch aanbod van SEL competenties in de groep mbv Kanjer
Kinderen die psychisch lijden, veel verdriet hebben en dit uiten via emotionele uitbarstingen hebben een grote kans op slachtofferschap	Sociale vaardigheidstraining (zoals Rots en Water)	Besef hebben van jezelf • Kunnen inschatten van je eigen gevoelens en deze kunnen en durven uiten • Kennis hebben van je eigen interesses, waarden en kracht. • Een gezond zelfvertrouwen
Pesters hebben moeite om boosheid te reguleren. Ze zien pesten als middel om hun stressniveau te verlagen	Anti-pestprogramma met straffende insteek. (bv via het boek Echt Wel!) Training om boosheid onder controle te krijgen (agressie regulatie training)	Zelfmanagement • Impulscontrole in stressvolle situaties • Constructief omgaan met heftige emoties • Doelgericht gedrag
Sommige slachtoffers overreageren als ze gepest worden (gillen, krijsen). De pester ziet dit als beloning en aanmoediging	Weerbaarheidstraining	Zelfmanagement • Impulscontrole in stressvolle situaties • Constructief omgaan met heftige emoties • Doelgericht gedrag
Omstanders voelen zich niet geroepen om iets aan het pesten te doen omdat ze vaak geen empathie hebben voor het slachtoffer	Anti-pestprogramma in de groep (Kanjeroefeningen)	Besef hebben van de ander • Empathie; inleven in de gedachten en gevoelens van de ander • Perspectief kunnen nemen • Diversiteit; verschillen tussen individuen en

		groepen herkennen en waarderen
Slachtoffers hebben vaak weinig vrienden, veel vijanden. Gaat gepaard met gebrek aan zelfvertrouwen en tekortschietende sociale vaardigheden	Sociale vaardigheidstraining (Rots en Water). faalangsttraining	Relaties kunnen hanteren • Relaties aangaan gebaseerd op samenwerking • Sociale druk weerstaan • Conflicten samen kunnen en durven oplossen
Omstanders vinden het moeilijk om met groepsdruk en pesten om te gaan: óf men doet actief mee óf men blijft passief. Zij houden daardoor het pesten in stand.	Anti-pestprogramma in de groep (Kanjeroefeningen)	Relaties kunnen hanteren • Relaties aangaan gebaseerd op samenwerking • Sociale druk weerstaan Conflicten samen kunnen en durven oplossen
Pesters hebben de neiging om sociale interacties snel als bedreigend of provocerend te ervaren. Ze kiezen daarom vaak een strategie die op korte termijn bevredigend is; agressie t.o.v. de ander.	Sociaal-cognitieve training	Keuzen kunnen maken • Keuze maken die goed is voor jou én de ander (win-win) • Bijdragen aan een positief klimaat in je klas/school • Verantwoordelijkheid nemen voor je eigen gedrag en de keuzen die je maakt.

Wat is het verschil tussen plagen en pesten?

Plagen mag wel, pesten niet. Maar wanneer is het nog plagen en wanneer wordt het pesten?

Wat is plagen?

Bij plagen is er sprake van incidenten. Plagen gebeurt vaak spontaan, het duurt niet lang en is onregelmatig. Bij plagen zijn de kinderen gelijk aan elkaar; er is geen machtsverhouding. De rollen liggen niet vast: de ene keer plaagt de één, de andere keer plaagt de ander. Plagen gebeurt zonder kwade bijbedoelingen en is daarom vaak leuk, plezierig en grappig. Bij plagen loopt de geplaagde geen blijvende psychische en/of fysieke schade op en is in staat zich te verweren.

Wat is pesten?

Iemand wordt getreiterd of is het mikpunt van pesterijen als hij of zij herhaaldelijk en langdurig blootstaat aan negatieve handelingen verricht door één of meerdere personen. Bij pesten is het ene kind sterker en het andere kind zwakker. Het is steeds hetzelfde kind dat wint en hetzelfde kind dat verliest. Vaak gebeurt pesten niet één keer, maar is het gepeste kind steeds weer de klos. Het sterkere kind; de pester, heeft een grotere mond en anderen kijken tegen hem of haar op. De pestkop heeft geen positieve bedoelingen; wil pijn doen, vernielen of kwetsen. Het gepeste kind voelt zich eenzaam en verdrietig, hij of zij is onzeker en bang.

Samenvattend:

- De daders zijn of sterker, of mondiger, of ouder of met meer.
- Het pesten is tegen je zin, maar je kunt het niet stoppen.
- Het gebeurt vaker dan één keer, soms weken of maanden lang.
- Het gebeurt meestal zo dat volwassenen het niet merken.
- Je hebt verdriet en pijn, het pesten maakt je angstig of bang.